

**Xalq ta'limi vazirligi tasarrufidagi
aniq fanlarga ixtisoslashtirilgan
Davlat umumta'lim maktabi
o'qituvchilarining "Mahorat maktabi"
tadbiri uchun tayyorlagan
bir soatlik dars ishlanmalari**

Toshkent – 2015

7-sinf Geometriya

MAVZU: "Teng yonli uchburchakning xossalari"

Texnologik xarita

Mavzu	Teng yonli uchburchakning xossalari
Darsning maqsadi	<i>Ta'limiy</i> : teng yonli uchburchakning xossalarini o'rgatish; <i>Rivojlantiruvchi</i> : o'quvchilarni mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, o'yin mashqlari orqali fanga bo'lgan qiziqishlarini oshirish. <i>Tarbiyaviy</i> : o'quvchilarni o'zaro hamkorlikda ishlashga, o'z fikrini erkin bayon etishga o'rgatish, ajdodlar merosidan faxrlanish tuyg'usini singdirish.
O'quvchilar egallashi lozim bo'lgan bilimlar va ko'nikmalar	<i>Bilimlar</i> : teng yonli uchburchakning xossalarini bilish <i>Ko'nikmalar</i> : teng yonli uchburchak, uning yon tomonlari, asosi va asosidagi burchaklarini chizmada tavsiflash, teng yonli uchburchak xossalaridan foydalanib masalalar yecha olish
O'quv jarayonini amalga oshirish texnologiyasi	<i>Uslub</i> : noan'anaviy, kichik guruhlarda ishlash, o'yinlar metodi individual ishlash; <i>Shakl</i> : amaliy-yozma, og'zaki, jamoa va yakka tartibda ishlash; <i>Nazorat</i> : O'z - o'zini nazorat qila olish, kuzatish, tekshirish; <i>Baholash</i> : dars yakunida o'quvchilarga o'quvchilarning dars davomida yig'ib borgan ballari kompyuter (Avto baholash dasturi) yordamida ko'rib, ular baholanadi hamda g'olib guruh e'lon qilinadi.
Dars jihozi	darslik, ko'rgazmali qurollar, kerakli slaydlar, kompyuter, videoprojektor, rangli qog'ozdan tayyorlangan turli uchburchak shakllari, chizg'ich, transportir va sirkul
Dars turi	yangi bilimlarni beruvchi
Kutiladigan natijalar	O'qituvchi: o'quvchilarni dars davomida mavzu yuzasidan bilimga ega qilish. Guruhda va yakka tartibda ishlash orqali o'quvchilar faolligini oshirish; o'quvchilarning mustaqil masalalar yechishiga erishish. O'quvchi : uchburchaklar haqidagi bilimlari kengayadi, mustahkamlanadi, o'zlari mustaqil masalalar yecha oladilar.

Darsning rejasi:

№	Dars bosqichlari	Ajratilgan vaqt
1	Tashkiliy qism	2 daqiqa
2	Uy vazifasini tekshirish	2 daqiqa
3	Yangi mavzuni yoritish: a) mavzuni yoritishga tayyorgarlik b) yangi mavzuni yoritish	20 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash: a) mashq; b) xulosa	13 daqiqa

5	Darsga yakun yasash va baholash	5 daqiqa
6	Uy vazifasini berish	3 daqiqa

Darsning tashkiliy qismi:

1.Salomlashish: Salom aziz o'quvchilar, bugungi darsimizga xush kelibsiz.

2.Navbatchi hisoboti: Bugun, haftaning kuni, kuz faslining so'nggi kunlaridan biri. 2015 yil "Keksalarni qadrlash yili" deb e'lon qilinganiga ham bir yil bo'ldi. Bugungi darsimizda hamma o'quvchi qatnashmoqda, hamma darsga tayyor.

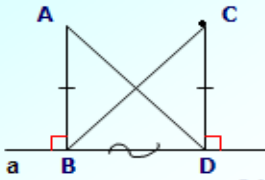
3.Sinfnng darsga tayyorgarligiga, doskaga e'tibor berib, darsda musobaqa tashkil etilishini e'lon qilinadi, o'quvchilarni 3 guruhga ajratib guruhlarini nomlanadi. (Teng yonli uchburchak, teng tomonli uchburchak, turli tomonli uchburchak)

Dars tafsilotlari:

1.Uyga berilgan vazifani tekshirish. (2-slayd)

Uy vazifasini tekshirish .

1. A va C nuqtalar a to'g'ri chiziqdan bir tomonda yotadi. a to'g'ri chiziqqa o'tkazilgan AB va CD perpendikularlar o'zaro teng. a) $\triangle ABD = \triangle CDB$ ekanini isbotlang; b) $\angle ADB = 44^\circ$ bo'lsa, $\angle ABC$ ni toping.

Isbot:

Berilgan: $AB \perp a, CD \perp a,$
 $AB = CD,$
 $\angle ADB = 44^\circ$

Isbot qilish kk: $\triangle ABD = \triangle CDB;$
 Topish kerak: $\angle ABC$

1. Shartga ko'ra: $AB = CD.$
 2. $\angle ABD = \angle CDB = 90^\circ$, chunki $AB \perp a, CD \perp a.$
 3. BD – umumiy.

Uchburchaklar tengligining birinchi alomatiga ko'ra $\triangle ABD = \triangle CDB$
 $\angle ADB = \angle CBD = 44^\circ, \angle ABC = \angle ABD - \angle ADB = 90^\circ - 44^\circ = 46^\circ$
Javob: $\angle ABC = 46^\circ$

2.Yangi mavzuni yoritishga tayyorgarlik:

Guruhlarga quyidagi savollar beriladi:

1.Uchburchak deb nimaga aytiladi?

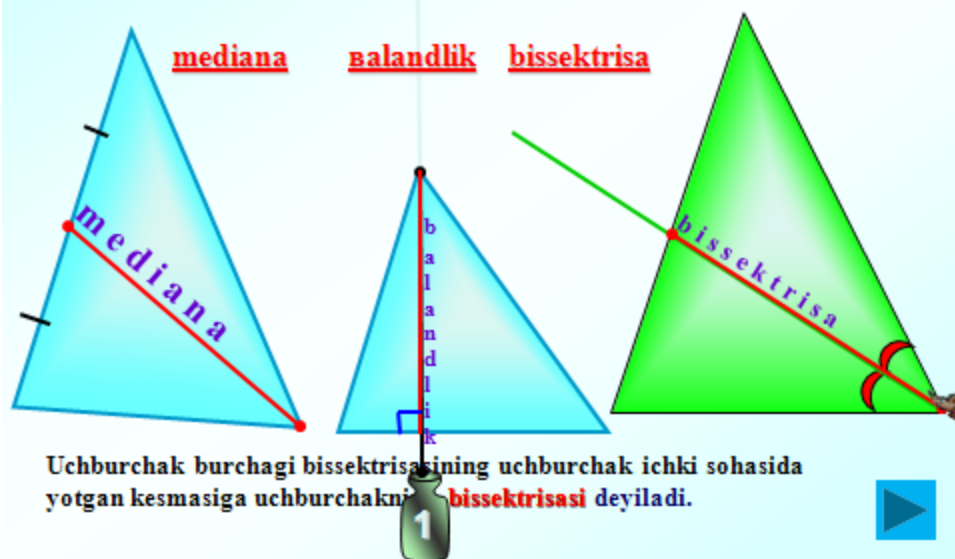
2. Qanday uchburchaklarni bilasiz?

3. Uchburchakning asosiy elementlarini ayting.

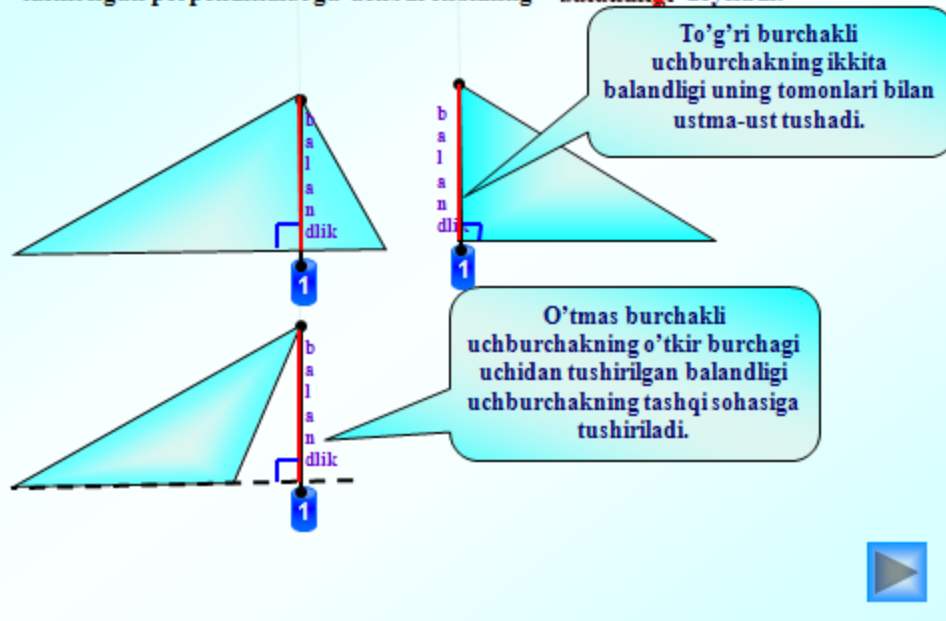
4.Qanday uchburchakka teng yonli uchburchak deb ataladi? (3,4,5,6,7-slaydlar)

Uchburchakning uchini qarshisidagi tomon o'rtasi bilan tutashtiruvchi kesmaga uchburchakning **medianasi** deyiladi.

Uchburchak uchidan shu uch qarshisidagi tomon yotganto'g'ri chiziqqa tushirilgan perpendikularga uchburchakning **balandligi** deyiladi.

Uchburchak uchidan shu uch qarshisidagi tomon yotganto'g'ri chiziqqa tushirilgan perpendikularga uchburchakning **balandligi** deyiladi.

AO kesma qanday nomlanadi?

Mediana bissektisa balandlik

Mediana bissektisa balandlik

Mediana bissektisa balandlik

Rasmda balandlik, bissektisa va mediana tasvirlangan.
To'g'ri deb hisoblagan javobingizni belgilang.

Bissektisa **Mediana**

CO BK CM CO BK CM

Balandlik

CO CM BK

Qizil uchburchakka teng uchburchakni toping va uni ko'rsating.

Noto'g'ri!

Tekshirib ko'ring!

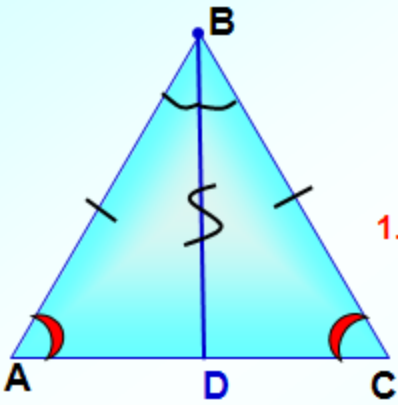
O'quvchilarga turli uchburchak shakllari beriladi va geometrik tadqiqot o'tkaziladi.

Berilgan uchburchaklarning tomonlarini, burchaklarini va asosiy elementlarini o'lchang hamda xulosa chiqaring.

3. Yangi mavzuni yoritish:

- Darslikdagi faollashtiruvchi mashq o'quvchilar bilan muhokama qilinadi;
- Tadqiqot natijalaridan payqalgan xossalar umumlashtirib, teorema ko'rinishida ifodalanadi.
- (8-slayd)

Teng yonli uchburchakning asosidagi burchaklari teng.

Berilgan: $\triangle ABC$ teng yonli,
AC – asos.

Isb. q. kk: $\angle A = \angle C$

Isbot:

BD bissektisa o'tkazamiz

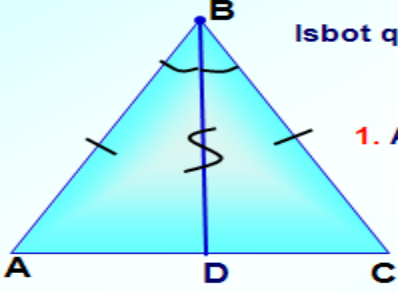
1. $AB = BC$, chunki $\triangle ABC$ teng yonli
2. BD – umumiy
3. $\angle ABD = \angle CBD$, chunki BD – bissektisa.

$\triangle ABD = \triangle CBD$ (TBT) $\rightarrow$

$\angle A = \angle C$

- Teng yonli uchburchakning asosidagi burchaklari tengligi haqidagi teorema TBT alomatidan foydalanib isbotlanadi.
 - Teng yonli uchburchakning asosiga tushirilgan bissektisa ham balandlik, ham medianasi bo'lishi haqidagi teorema isbotlanadi.
- (9-slayd)

Teng yonli uchburchakning asosiga o'tkazilgan bissektisa ham balandlik ham mediana bo'ladi.

Berilgan: $\triangle ABC$ teng yonli,
AC – asos
BD – bissektisa

Isbot qilish kk: BD – mediana ($AD = CD$)
BD – balandlik ($BD \perp AC$)

Isbot:

1. $AB = BC$, chunki $\triangle ABC$ teng yonli
2. BD – umumiy
3. $\angle ABD = \angle CBD$, chunki BD – bissektisa.

$\triangle ABD = \triangle CBD$ (TBT) $\rightarrow$

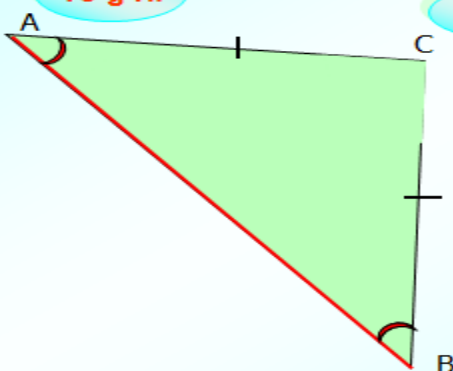
$AD = CD$, demak BD – mediana,
 $\angle CDB = \angle ADB$, va o'zaro qo'shni, $\rightarrow \angle CDB = \angle ADB = 90^\circ$,
BD $\perp$ AC, demak BD – balandlik.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash:

Guruhlarga topshiriqlar beriladi:(10,11,12-slayd)

$\triangle ABC$ teng yonli uchburchak. B burchakka teng burchakni belgilang!

To'g'ri! **O'yla!**

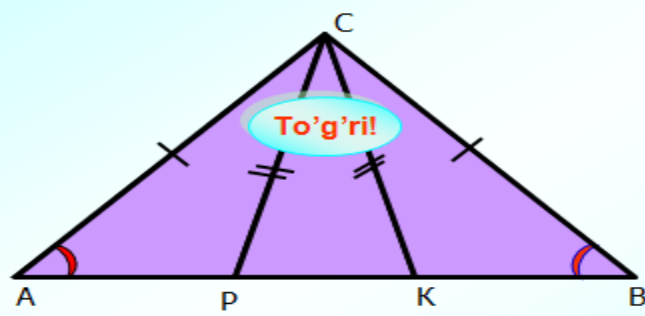

Teng yonli uchburchakning asosidagi burchaklari teng.

$\angle B = \angle A$

Tekshirish

Teng yonli uchburchaklarni toping.

To'g'ri!

B burchakka teng burchakni topib, belgilang.

Qo'shimcha savol

- ACP
- ACK
- ACB
- PCB
- KCB
- PCK

Teng yonli uchburchaklarni toping va asosini ayting.

ABC

KDN

ADN

KCD

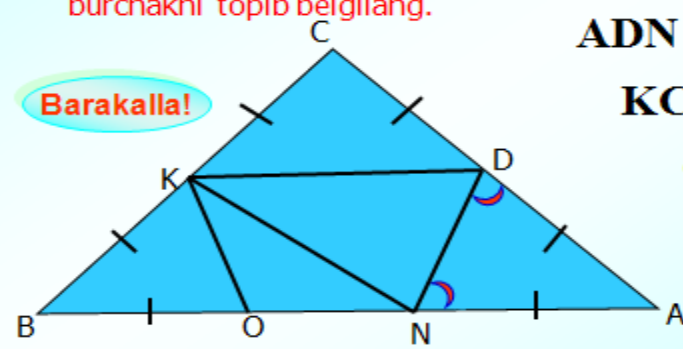
OKN

BKN

OBK

ADN burchakka teng burchakni topib belgilang.

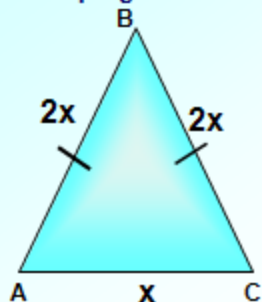
Barakalla!

Qo'shimcha savol

Masalalar yechish: (13-slayd)

Masala: Teng yonli uchburchakning asosi yon tomonidan 2 marta kichik, perimetri esa 50sm. Uchburchakning tomonlarini toping.

Berilgan: $\triangle ABC$ -t/yonli, $AB=BC=2AC$,
 $P=50$ sm.

Topish kerak: AB , BC , AC .

Yechish. $\triangle ABC$ –asosi AC bo'lgan teng yonli uchburchak.

$$\left. \begin{array}{l} AC = x \text{ sm.} \\ AB = 2x \text{ sm,} \\ BC = 2x \text{ sm.} \end{array} \right\} P=50 \text{ sm}$$

Tenglama tuzamiz:

$$x+2x+2x=50$$

$$5x=50$$

$$x=10 - AC \text{ tomon.}$$

$$AB=BC=20\text{sm.}$$

Javob: 20sm, 20sm,10 sm.

Uchburchaklar kundalik hayotimizda juda ko'p uchraydi:
 (14,15,16,17,18,19-slaydlar)

Bilyard o'yinida sharlarni o'yin boshida uchburchak ramkaga solib teng tomonli uchburchak shaklida terishadi.

Bouling o'yinida kegilarni teng tomonli uchburchak ko'rinishida taxlashadi.

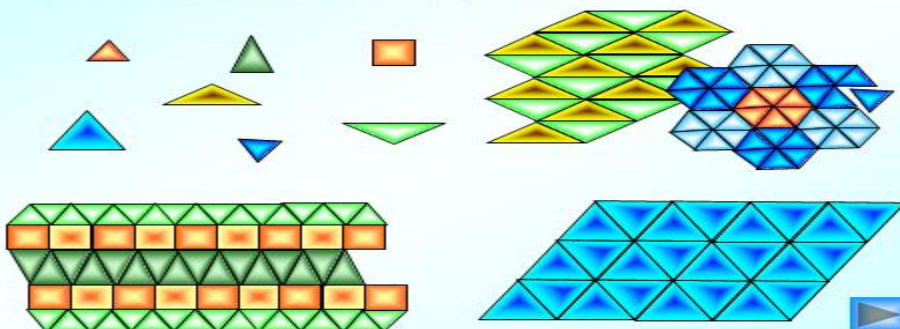

Yuqori kuchlanishli elektr uzatkichlar asosi ham uchburchaklardan tuzilgan. Uchburchaklar qurilmani mustahkam qiladi.

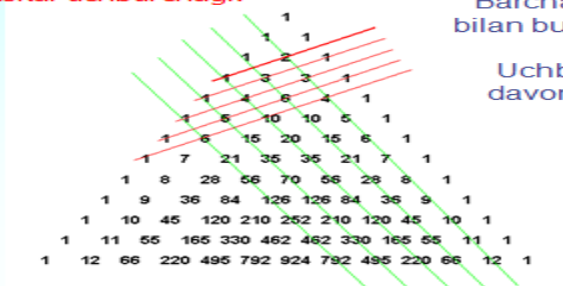
Uchburchaklardan turli ko'priklar yaratish uchun foydalaniladi.

Hayotda bir qancha chiroyli naqshlar va parketlar yasash uchun ham uchburchaklardan foydalaniladi.

Ajoyib uchburchaklar

Paskal uchburchagi.

Paskal uchburchagining tuzilishi:
har bir son tagida turgan ikki son yig'indisidan tuzilgan. Barchasi oddiy ko'ringani bilan bunda qancha ajoyibot yashiringan. Uchburchakni cheksiz davom ettirish mumkin.

Paskal uchburchagini kompyuter ranglar tiliga o'girdi.

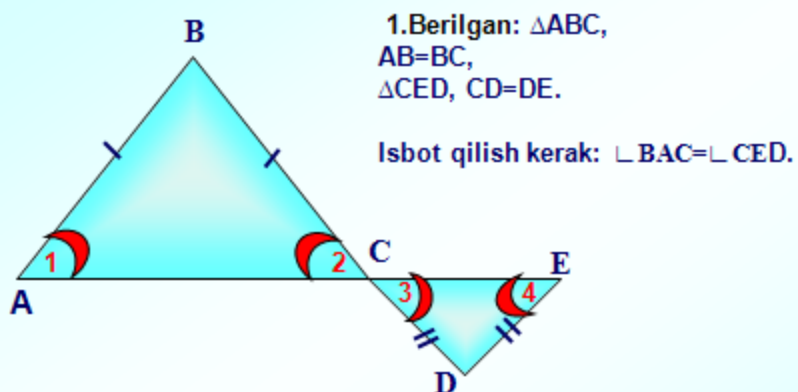
Б. Паскаль.

5.Baholash: O'yin yakunidan so'ng o'quvchilarga o'quvchilarning dars davomida yig'ib borgan ballari kompyuter (Avto baholash dasturi) yordamida ko'rib, ular baholanadi hamda g'olib guruh e'lon qilinadi.

6.Uy vazifasi: (20-slayd)

Uyga vazifa:

va darslikdagi 13-,14-,15- mashqlar.

Sinf: VIII

Sana:

Fan: Algebra.

Mavzu: Sonli tengsizliklar, ularning xossalari va sonli tengsizliklarni qo'shish va ayirish.

1. Darsning ta'limiy maqsadi:

O'quvchilarga sonli tengsizlik va uning xossalari, sonli tengsizliklarni qo'shish va ko'paytirish haqida tushuncha hosil qilish orqali o'zlashtirish

Darsning rivojlantiruvchi maqsadi:

O'quvchilarni aqliy faolligi va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish, mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, o'yin mashqlari orqali fanga bo'lgan qiziqishlarini oshirish.

Darsning tarbiyaviy maqsadi:

Fanga bo'lgan qiziqishni orttirish, teran fikrlik va ijodkorlik xislatlarini tarbiyalash, o'zaro hamkorlikda ishlashga o'z fikrini erkin bayon etishga o'rgatish.

2. O'quvchilar egallashi lozim bo'lgan bilim va ko'nikmalar.

Bilimlar: sonli tengsizlik va uni qo'shish va ko'paytirish xossalarini bilish.

Ko'nikmalar: sonli tengsizlik ta'rifi va uning xossalarini tengsizlikni isbotlashda qo'llay olish, ularni geometrik masalalarda ko'rsatish.

3. O'quv jarayonini amalga oshirish texnologiyasi

Uslub: noan'anaviy, o'yinlar metodi individual ishlash

Shakl: amaliy-yozma, og'zaki, jamoa va yakka tartibda ishlash

Nazorat: O'z-o'zini nazorat qila olish, kuzatish, tekshirish;

Baholash: dars yakunida o'quvchilarga o'quvchilarning dars davomida yig'ib borgan ballari ko'rib, ular baholanadi.

4. Dars turi. Yangi bilimlarni o'zlashtirish darsi.

5. Dars jihozlari: Darslik, qo'llanma, kerakli slaydlar, kompyuter, rangli qog'ozdan tayyorlangan tarqatma materiallar, ko'rsatmali materiallar, oq qog'oz, grafopoektor .

6. Kutiladigan natijalar:

O'qituvchi o'quvchilarni dars davomida mavzu yuzasidan bilimga ega qilish. Guruh yoki yakka tartibda ishlash orqali o'quvchilar faolligini oshirish, o'quvchilarning mustaqil misol va masalalar yechishiga erishish.

O'quvchilarning sonli tengsizlik va uning xossalari, sonli tengsizliklarni qo'shish va ko'paytirish haqidagi bilimlari kengaytirildi, mustahkamlandi, o'zlari mustaqil masala yecha oladilar.

7. Dars bosqichlari, qo'llash uchun tavsiya qilinadigan usul va vaqt taqsimoti:

№/	Dars bosqichlari		Vaqt taqsimoti
1	Tashkiliy qism		2 daqiqa
2	Yangi mavzuni yoritish: a) mavzuni yoritishga tayyorgarlik b) yangi mavzuni yoritish		15 daqiqa
3	Yangi mavzuni mustahkamlash: a) mashq b) xulosa		20 daqiqa
4	Darsga yakun yasash va baholash		5 daqiqa
5	Uyga vazifa berish		3 daqiqa

8. Darsning borishi:

1. Yangi mavzuni bayoniga tayyorgarlik: Darslikni oldingi bo'limi bo'yicha, yangi mavzuni o'zlashtirishiga yordam ko'maklashadigan matematik diktant.

1) Yangi mavzuni doska yoki grafopoektor ekrani yordamida uning mazmunini bayon qilish: bunda konspektga tayangan holda mavzuga oid misol va masalalarni yechimini ko'rsatish.

2) O'quvchilar bilan mavzularga oid turli ko'rinishdagi misol va masalalarni yechimlarini topishni mustahkamlash.

Dars tafsilotlari:

1. Yangi mavzuni yoritishga tayyorgarlik:

O'tgan mavzuni takrorlash va uyga vazifani so'rash.

O'tilgan mavzular bo'yicha savollar berib, o'quvchilarni baholash.

1. Agar ikkita son ko'paytmasi 0 bo'lsa, ularning har biri nol bo'lishi shart.

2. Ikkita son yig'indisi musbat bo'lsa, ularning har biri musbat bo'lishi kerak.

3. 7 ta qisqa ko'paytirish formulalaridan qaysi biri har doim musbat bo'ladi.

4. Bir nechta sonlarni ayirmasi nol bo'lsa, bu sonlar haqida nima deyish mumkin.

5. Uchburchakning perimetri 50 dan katta bo'lgan tub son bo'lsa, tomonlaridan kamida ikkitasi 10 dan katta bo'lgan tub son bo'ladi.

6. Ikkita son ham manfiy son bo'lsa, ularning yig'indisi, ayirmasi, ko'paytmasi va bo'linmasi ham manfiy bo'ladi.

7. Uchburchakning tomonlari 0 dan katta va 1 dan kichik bo'lishi mumkinmi?

8. Qoldiqli bo'lish formulasini ifodaganda qanday shart kerak bo'ladi.

2. Yangi mavzuning yoritilishi

Bu paragrafda sonli tengsizliklarning odatda asosiy deb ataladigan xossalari qoraladi, chunki ulardan tengsizliklarning boshqa xossalarini isbotlashda va ko'pgina masalalarni yechishda foydalaniladi.

1-teorema. Agar $a > b$ va $b > c$ bo'lsa, u holda $a > c$ bo'ladi.

Shartga ko'ra $a > b$ va $b > c$. Bu $a - b > 0$ va $b - c > 0$ ni hosil qilamiz, ya'ni $a - c > 0$. Demak, $a > c$.

Geometrik nuqtayi nazardan 1 – teorema agar son o'qida a nuqta b nuqtadan o'ngda yotsa va b nuqta c nuqtadan o'ngda yotsa, u holda a nuqta c nuqtadan o'ngda yotishini bildiradi.

2-teorema. Agar tengsizlikning ikkala qismiga ayni bir son qo'shilsa, u holda tengsizlik ishorasi o'zgarmaydi.

$a > b$ bo'lsin. Bu holda ixtiyoriy c son uchun $a+c > b+c$ tengsizlikning bajarilishini isbotlash talab qilinadi. Ushbu

$(a+c) - (b+c) = a + c - b - c = a - b$ ayirmani qaraymiz. Bu ayirma musbat, chunki masalaning shartiga ko'ra $a > b$. demak, $a + c > b + c$.

Natija. Istalgan qo'shiluvchini tengsizlikning bir qismidan ikkinchi qismiga shu qo'shiluvchini ishorasining qarama qarshisiga almashtirgan holda ko'chirish mumkin.

$a > b + c$ bo'lsin. Bu tengsizlikning ikkala qismiga $-c$ sonni qo'shib, $a - c > b + c - c$ ni hosil qilamiz, ya'ni $a - c > b$.

3-teorema. Agar tengsizlikning ikkala qismi ayni bir musbat songa ko'paytirilsa, u holda tengsizlik ishorasi o'zgarmaydi. Agar tengsizlikning ikkala qismi ayni bir manfiy songa ko'paytirilsa, u holda tengsizlik ishorasi qarama-qarshiga o'zgaradi.

1) $a > b$ va $c > 0$ bo'lsin. $ac > bc$ ekanini isbotlaymiz.

Shartga ko'ra $a - b > 0$ va $c > 0$. Shuning uchun $(a - b)c > 0$, ya'ni $ac - bc > 0$. Demak, $ac > bc$.

2) $a > b$ va $c < 0$ bo'lsin. $ac < bc$ ekanini isbotlaymiz. Shartga ko'ra $a - b > 0$ va $c < 0$. Shuning uchun

$(a - b)c < 0$, ya'ni $ac - bc < 0$.

Demak, $ac < bc$.

Masalan, $\frac{1}{5} < 0,21$ tengsizlikning ikkala qismini 3 ga ko'paytirib, $\frac{3}{5} < 0,63$ ni hosil qilamiz, $\frac{1}{5} < 0,21$

tengsizlikning ikkala qismini - 4 ga ko'paytirib esa $-\frac{4}{5} > -0,84$ ni hosil qilamiz. Agar $c \neq 0$ bo'lsa, u holda

c va $\frac{1}{c}$ sonlar bir xil ishoraga ega bo'lishini ta'kidlab o'tamiz. C ga bo'lishni $\frac{1}{c}$ ko'paytirish almashtirish mumkin bo'lgani uchun 3-teoremadan quyidagi tasdiq kelib chiqadi.

Natija. Agar tengsizlikning ikkala qismi ayni bir musbat songa bo'linsa, u holda tengsizlik ishorasi o'zgarmaydi. Agar tengsizlikning ikkala qismi ayni bir manfiy songa bo'linsa, u holda tengsizlik ishorasi qarama-qarshisiga o'zgaradi.

Masalan, $0,99 < 1$ tengsizlikning ikkala qismini 3 ga bo'lib, $0,33 < \frac{1}{3}$ ni hosil qilamiz, $0,99 < 1$ tengsizlikning ikkala qismini -9ga bo'lib esa $-0,11 > -1/9$ ni hosil qilamiz.

1-masala. Agar $a < b$ bo'lsa, u holda $-a > -b$ bo'lishini isbotlang. $a < b$ tengsizlikning ikkala qismini -1 manfiy songa ko'paytirib, $-a > -b$ ni hosil qilamiz.

Masalan, $1,9 < 2,01$ tengsizlikdan $-1,9 > -2,01$ tengsizlik kelib chiqadi, $0,63 > 3/5$ tengsizlikdan $-0,63 < -3/5$ tengsizlik kelib chiqadi.

2-masala. Agar a va b – musbat sonlar va $a > b$ bo'lsa, u holda $1/a < 1/b$ bo'lishini isbotlang.

$b < a$ tengsizlikni ikkala qismini ab musbat songa bo'lib, $1/a < 1/b$ ni hosil qilamiz.

Tengsizliklarning mazkur paragrafda qaralgan barcha xossalari $>$ (katta) ishorali tengsizlik uchun isbotlanganini ta'kidlab o'tamiz.

$Ular <$ (kichik) ishorali tengsizliklar uchun ham aynan shunday isbotlanadi.

Tengsizliklarni qo'shish va ko'paytirish

Turli masalalarni yechish davomida ko'pinchi tengsizliklarni qo'shish yoki ko'paytirishga, ya'ni tengsizliklarning chap qismlarini alohida va o'ng qismlarini alohida qo'shish yoki ko'paytirishga to'g'ri keladi. Bunday hollarda ba'zan tengsizliklar hadlab qo'shilyapti yoki hadlab ko'paytirilyapti, deyiladi.

Masalan, agar sayyoh birinchi kuni 20 km dan ko'proq, ikkinchi kuni esa 25 km dan ko'proq yo'lni bosib o'tgan bo'lsa, u holda u ikki kun ichida 45 km dan ko'proq yo'l bosib o'tdi, deb aytish mumkin. Xuddi shunday, agar to'g'ri to'rt burchakning bo'yi 13 sm dan kam, eni 5 sm dan kam bo'lsa, u holda shu to'g'ri to'rtburchakning yuzi 65 sm^2 dan kam, deb aytish mumkin.

Bu misollarni qarashda tengsizliklarni qo'shish va ko'paytirish haqidagi quyidagi teoremlar qo'llaniladi.

1-teorema. Bir xil ishorali tengsizliklarni qo'shishda xuddi shu ishorali tengsizlik hosil bo'ladi: agar $a > b$ va $c > d$ bo'lsa, u holda $a+c > b+d$ bo'ladi.

Shartga ko'ra $a - b > 0$ va $c - d > 0$. ushbu ayirmani qaraymiz: $(a+c) - (b+d) = a+c - b - d = (a-b) + (c-d)$.

Misollar:

$$\begin{array}{r} 1) \quad 3 > 2,5 \\ + \quad 5 > 4 \\ \hline 8 > 6,5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2) \quad 1,2 < 1,3 \\ + \quad -3 < -2 \\ \hline -1,8 < -0,7 \end{array}$$

Musbat sonlarning yig'indisi musbat bo'lgani uchun $(a+c) - (b+d) > 0$, ya'ni $a+c > b+d$.

2-teorema. Chap va o'ng qismlar musbat bo'lgan bir xil ishorali tengsizliklarni ko'paytirish natijasida xuddi shu ishorali tengsizlik hisil bo'ladi: agar $a > b$, $c > d$ va a, b, c, d – musbat sonlar bo'lsa, u holda $ac > bd$ bo'ladi.

Ushbu ayirmani qaraymiz:

$$ac - bd = ac - b + bc - bd = c(a-b) + b(c-d).$$

Shartga ko'ra $a-b > 0$, $c-d > 0$, ya'ni $ac - bd > 0$, bunda $ac > bd$.

1-masala. Agar a , b – musbat sonlar va $a > b$ bo'lsa, u holda $a^2 > b^2$ bo'ladi.

$a > b$ tengsizlikni o'z-o'ziga ko'paytirib, quyidagini hosil qilamiz:

$$a^2 > b^2$$

Shunga o'xshash, a, b – musbat sonlar va $a > b$ bo'lsa, u holda istalgan natural n uchun $a^n > b^n$ ekanligini isbotlash mumkin.

Masalan, $5 > 3$ tengsizlikdan $3^5 > 3^3, 5^7 > 3^7$ kabi tengsizliklar kelib chiqadi.

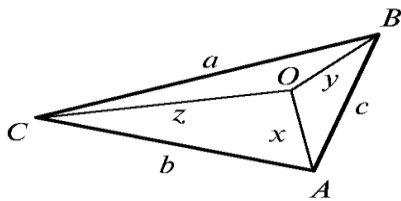
Misolalar:

$$\begin{array}{r} 1) \quad 3,2 > 3,1 \\ \times \quad 3 > 2 \\ \hline 9,6 > 6,2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2) \quad 1,8 < 2,1 \\ \times \quad 4 < 5 \\ \hline 7,2 < 10,5 \end{array}$$

2-masala. Uchburchak ichida yotuvchi istalgan nuqtadan istalgan nuqtadan uning uchlarigacha bo'lgan masofalar yig'indisi shu uchburchak yarim perimetridan katta ekanligini isbotlang.

AOB, AOC, BOC uchburchaklardan uchburchak ikki tomonining yig'indisi haqidagi teorema ko'ra:

$$x + y > c,$$

$$x + z > b,$$

$$y + z > a.$$

Bu tengsizliklarni hadlab qo'shib, $2x + 2y + 2z > a + b + c$ ni hosil qilamiz, bundan

Demak,

$$x + y + z > \frac{a+b+c}{2}$$

6. Uyga vazifa berish:

Masala.

1. To'g'ri to'rtburchak ichida yotuvchi istalgan nuqtadan uning uchlarigacha bo'lgan masofalar yig'indisi shu uchburchak yarim perimetridan katta ekanligini isbotlang.

2. Agar $a > 2$ va $b > 5$ bo'lsa,

$$1) \quad 3a + 2b > 16;$$

$$2) \quad ab - 1 > 9;$$

$$3) \quad a^2 + b^2 > 29;$$

$$4) \quad a^3 + b^3 > 133;$$

bo'lishini isbotlang.

3. 4 ta umumiy daftar va 8 ta yon daftar sotib olindi. Umumiy daftarning narxi 200 so'mdan kam, yon daftarniki esa 150 so'mdan kam. Barcha xarid 2000 so'mdan kamligini ko'rsating.

Test.

1. $a^3 > a$ tengsizlik o'rinli bo'lishi uchun a ga qanday shart tanlash kerak bo'ladi.

A) $a > 0$

B) $a > 1$

C) $a \in \mathbb{R}$

D) $a < 0$

2. x va y ga qanday shartlar berilsa, $x^2 + x - y^2 > 0$ bo'ladi har doim.

- A) $y > 0$ B) $x > 1$ C) $x, y \in \mathbb{R}$ D) $x < 0$

3. $x + 2 < x + 1^2$ tengsizlik har doim bajarilishi mumkin bo'lgan qiymati necha.

- A) $x > 0$ B) $x < 0$ C) $x \neq 0$ D) $x \in \mathbb{R}$

4. $a > b$ bo'lsa, $a^n > b^n$ tengsizlik to'g'ri. Agar.....

- A) n -toq natural sonlar B) n -juft natural sonlar C) $n \in \mathbb{R}$ D) $n < 0$

5. $x \in \mathbb{R}$ son bo'lganda quyidagilardan qaysi biri bajariladi.

- A) $x - 1^2 > 0$ B) $2x - 1^2 \geq 0$ C) $x^2 > 0$ D) $x - 1^2 < 0$

6. $a, b \in \mathbb{N}$, $\frac{a}{b} < 1$ bo'lsa bo'ladi.

- A) $a > b$ B) $b < 0$ C) $b > a$ D) $a \neq b$

Boshlang'uch sinf o'qituvchisi Nilufar G'aniyeva

Sana:

Sinf: 2-"A"

Dars: Matematika

Mavzu: 71-8 ko'rinishidagi misollarni ayirish. O'rganilgan turdagi misol va masalalar yechish

Maqsad:

1.Ta'limiy maqsad: O'quvchilarga 71-8 ko'rinishidagi misollarni ayirish, o'rganilgan turdagi misol va masalalar yechish yuzasidan ma'lumot va tushunchalar berish

2.Tarbiyaviy maqsad: O'quvchilarga qisqa yozuv bo'yicha masala tuzib yechish, yechtirish orqali matematikaga bo'lgan qiziqishlarini oshirish

3.Rivojlantiruvchi maqsad: O'quvchilarning og'zaki va yozma hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirish .

Dars turi: BKM rivojlantiruvchi.

Darsda foydalaniladigan metodlar: noan'anaviy, interfaol

Darsda foydalaniladigan jihozlar: ko'rgazmali va didaktik materiallar, multimedia

Dars jarayoni va texnologik xaritasi

Ishning nomi	Bajariladigan ish mazmuni	Metod	Vaqt
1-bosqich Tashkiliy qism	Darsni tashkil etish. O'quvchilar davomatini aniqlash, sinfning darsga	Savol-javob	2 daqiqa

	tayyorgarligini tekshirish		
2-bosqich Uyga vazifani tekshirish	Slayd yordamida 64-betdagi 7,8 -misollar tekshiriladi	“Jim” o`yini	2 daqiqa
3-bosqich O`tilgan mavzuni mustahkamlash	Matematikadagi amallar sonini aniqlash Har bir amal hadlarini takrorlash Noma`lum hadlarni topish	Savol-javob	15 daqiqa
4-bosqich Yangi mavzu bayoni	1-misolni yechish Dam olish daqiqasini o`tkazish 2-masalani yechish 3-misolni yechish 4-misolni yechish 5-masala. Shakllardagi uchburchaklarni topishga doir topshiriqni bajarish	Tushuntirish Muammoli izlanish	18 daqiqa
5-bosqich Yangi mavzuni mustahkamlash	Mantiqiy masalaning yechimini topish	Muammoli izlanish	4 daqiqa
6-bosqich Baholash	O`quvchilarning darsda ishtirok etganini hisobga olib reyting bali e`lon qilinadi.		1 daqiqa 1 daqiqa
7-bosqich Uyga vazifa	6,7 misol va masala topshiriladi	Tushuntirish	2 daqiqa

Darsning borishi

I.Tashkiliy qism:

a) o`quvchilarni darsga hozirligini tekshirish,

II.Uy ishini tekshirish. 7,8-misollar (slayd yordamida)

- 7-misol
- 63,72,86,47 sonlarini namunada ko`rsatilganidek yig`indi bilan almashtiring: $59=50+9$
- $63=60+3$
- $72=70+2$
- $86=80+6$
- $47=40+7$

8-misol

Shunday son qo`yingki tenglik to`g`ri bo`lsin

- $48 + \dots = 53$ $85 - \dots = 80$ $59 - \dots = 50$
- $39 + \dots = 46$ $63 - \dots = 60$ $23 - \dots = 20$
- $53 + \dots = 62$ $79 - \dots = 70$ $98 - \dots = 90$

Javoblar:

$48 + 5 = 53$	$85 - 5 = 80$	$59 - 9 = 50$
$39 + 7 = 46$	$63 - 3 = 60$	$23 - 3 = 20$
$53 + 9 = 62$	$79 - 9 = 70$	$98 - 8 = 90$

III. O`tilgan mavzuni takrorlash (mustahkamlash)

O`quvchilarning o`tgan mavzular yuzasidan og`zaki va yozma hisoblash ko`nikmalarini **rivojlantirish**.

IV . Mavzu bayoni

O`quvchilarga 71-8 ko`rinishidagi misollarni ayirish, o`rganilgan turdagi misol va masalalar yechish yuzasidan ma`lumot va tushunchalar berish

$$71 - 8 = (71 - 1) - 7 = 63$$

1-misol

$64 - 4 =$	$87 - 7 =$	$38 - 8 =$
$64 - 7 =$	$87 - 9 =$	$38 - 9 =$

Dam olish daqiqasi

2-masalaga qisqa yozuv bo`yicha shart tuzib yechish topshiriladi . Bu shart orqali matematikaga bo`lgan qiziqishlari oshiriladi.

Ayollar p-54 j

Erkaklar p-?, 7 j kam

Yechish: $54 - 7 = 47$ ta (E .p)

Javob: 47 ta erkaklar poyabzali sotilgan

O`quvchilarga erkak va ayollarning oyoq kiyimi ingliz tilida aytilishi va yozilishi tushuntiriladi

Womens shoes-ayollarning poyabzali

Mens shoes-erkaklarning poyabzali

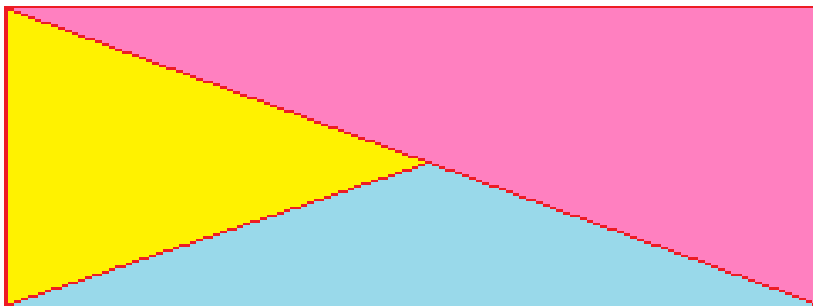
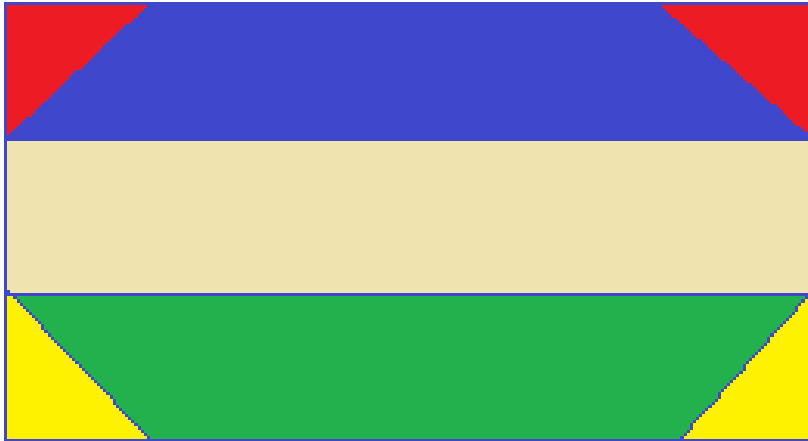
3-Misol xattaxtada o'quvchilar yordamida bajariladi . Har bir qatordan navbat bilan o'quvchilar chiqib xattaxtada misolni yechadilar.

4-misol

Slayd yordamida bajariladi.

5- masala

Shakllarni daftaringizga chizing va ulardagi uchburchaklar sonini aniqlang.

Javob: 1-shaklda 4 ta uchburchak bor

2-shaklda ham 4 ta uchburchak bor

V. Mavzu mustahkamlash. Mantiqiy masala yechish.

VI. Darsga yakun yasash. O`quvchilarni bilimini baholash.

Qatorlar bo'yicha faol o`quvchilarni aniqlash va rag`batlantirish.

-Dars sizga yoqdimi?

-Darsdagi qaysi jarayon sizga yoqdi?

-Bu dars haqida kim bilan suhbatlashasiz?

Yuqorida berilgan savollarga o`quvchilar javob beradilar. O`quvchilarning javoblari umumlashtirilib dars haqida xulosa yasaladi.

VII. Uy vazifa : darslikdagi 65-betda berilgan 6-masala va 7-misol bajarilishi haqida o`quvchilarga ko`rsatmalar beriladi.

Boshlang'ich sinf o`qituvchisi Dilfuza Abdullayeva

Fan nomi: Matematika

Dars mavzusi: $36+48,35+53$ ko`rinishidagi misollarni yechish

Maqsad va vazifalari	Ta'limiy: O`quvchilarga mavzu haqida ma'lumot berish va mantiqiy fikrlash, mustaqil yechish, o'z fikrini bayon qila olishga o'rgatish. <b>Tarbiyaviy:</b> O`quvchilarga axloqiy fazilatlarini singdirish va ularni tejamkorlikka, tadbirkorlikka, iqtisodiy hamda ijtimoiy faoliyatlarida qo'llashga o'rgatish. Kasbga qiziqtirish. Rivojlantiruvchi: O`quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatish va matematik tasavvurini shakllantirish, puxta hisoblash ko'nikmalarini hosil qilish, amaliy, og'zaki hamda yozma hisoblash malakalarini rivojlantirish. <b>Vazifalari:</b> O`quvchilarda mavzuga nisbatan qiziqish uyg'otish va kengaytirish; mavzuga oid tarqatmalar va matnlar ustida mustaqil ishlashga undash.
O`quv jarayonining mavzusi	Yangi mavzu haqida tushuncha berish, bilim, ko'nikma va malakalarini hosil qilish.
O`quv jarayonini amalga oshirish texnologiyasi	Tipi: Yangi bilim beruvchi, mustahkamlovchi, sinovchi, umumlashtiruvchi. Usul: An'anaviy, noan'anaviy. Uslub: Yozma, og'zaki savol-javob, ko'rgazmali, amaliy, bahs-munozara(debat), mustaqil ish. Jihoz: Darslik, multimediya, o`quv qurollari ,rag`batlantiruvchi kartochkalar, darsga oid ko'rgazmalar, mustaqil ish varaqalari, plakatlar. Baholash: 5 balli tizimda.
Kutiladigan natijalar	O`qituvchi:</b> Mavzuni qisqa vaqt ichida barcha o`quvchilarning o`zlashtirishiga erishadi. O`quvchida darsga nisbatan qiziqish uyg'otadi. Oldiga qo'yilgan muammolarni yechishni o'rgatadi. O'z ustiga mustaqil ishlaydi.
	O`quvchi:</b> Yangi mavzuni o`zlashtiradi. Nutqi rivojlanadi, o'z-o'zini nazorat qiladi, mavzular ustida ishlaydi. Mavzuni o`zlashtirish orqali bilim,

	ko`nikma va malakalarga ega bo`ladi.
Kelgusi reja	O`qituvchi:</b> Yangi metod va usullarni tadbiq etadi. O`z mahoratini oshiradi.
	O`quvchi:</b> Shu ma'lumotlar yuzasidan qo'shimcha ma'lumotlar to`playdi. Xulosa chiqarib, malakasini oshiradi.

Darsning blok - chizmasi

№	Dars bosqichlari	Vaqt taqsimoti
1	Tashkiliy qism	3 daqiqa
2	O`tilgan mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	10 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	15 daqiqa
5	Dars yakuni: baholash	4 daqiqa
6	Uyga vazifa	3 daqiqa

Darsning borishi:

a) **I. Tashkiliy qism:** Salomlashish.

b) biz navbatchi bo`lamiz,

Sinfdagi tartibga javobgarlik qilamiz.

Matematika darsiga tayyordir barcha sinf

-Davomatchi?-100 foiz

O`tiribmiz hammamiz.

c) O`quvchilarning darsga tayyorgarligini tekshirish. Dars mavzusi, maqsadi, borishi bilan tanishtirish.

-Bugun darsimizda o`tilgan mavzularni mustahkamlaymiz, ikki xonali sonlarni qo`shishni o`rganamiz, mantiqiy misol, masalalarni yechamiz .

Darsimiz shiori:

Qiziqarli misollarni yechamiz,

Matematika sirlarini ochamiz .

II. O`tilgan darsni so`rash.

Uyga berilgan vazifani tekshirib, tahlil qilish va xatolar ustida ishlash

**UYGA VAZIFANI
TEKSHIRAMIZ**

*Bor edi- 42 qop makkajo`xori
Jo`natildi-5qop va 4 qop makkaj.
Qoldi-? qop*

Yechish:

1. $5+4=9$ (qop)

2. $42-9=33$ (qop)

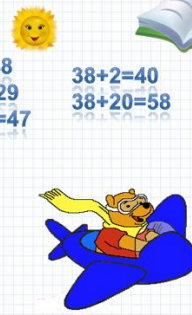
Javob: 33 qop
makkajo`xori qolgan

7-misol

$42-2=40$
 $42-7=35$
 $57-7=50$

$57-9=48$
 $27+2=29$
 $27+20=47$

$38+2=40$
 $38+20=58$

O`tilgan mavzuni mustahkamlab olamiz.

- O`tgani darsda biz qanday mavzu ustida ishlagan edik?
- Ipak qurti o`z bo`g`inlaridagi sonlarni yo`qotib qo`yibdi . Mantiqan o`ylab , bu zanjirdagi sonlar qatorini davom ettiring.

II. Yangi dars bayoni :

-Bugun biz sizlar bilan ikki xonali sonlarni qo`shishni o`rganamiz.

(“Sog`lom bola” dasturidan foydalaniladi)

$$37 + 53 = \square\square$$

$$\begin{array}{r} 37 + 53 = \square\square \\ \begin{array}{cc} \swarrow \searrow & \swarrow \searrow \\ 30 & 7 & 50 & 3 \end{array} \\ 30 + 50 = 80 \\ 7 + 3 = 10 \\ 80 + 10 = 90 \end{array}$$

Ikki xonali sonni ikki xonali songa qo'shishda o'nliklar o'nliklarga, birliklar birliklarga qo'shiladi.

-Eng sevgan mashg'ulotingiz nima?

-Qanday kitob o'qishni yaxshi ko'rasiz?

-Kitoblarga qanday munosabatda bo'lish kerak?

-Kitob qadim-qadimdan e'zozlangan. Ota-bobolarimiz kitobni qo'llariga olganlarida uni o'pib ko'zlariga surtganlar. Uning varag'ini yirtish, iflos joylarga qo'yish gunoh sanalgan.

Kitobni muqaddas deb bilganlar.

2-masala sharti o'qitiladi

Yuqori sinf o'quvchilari 27 ta hikoya va 38 ta she'riy kitob ta'mirlashdi.

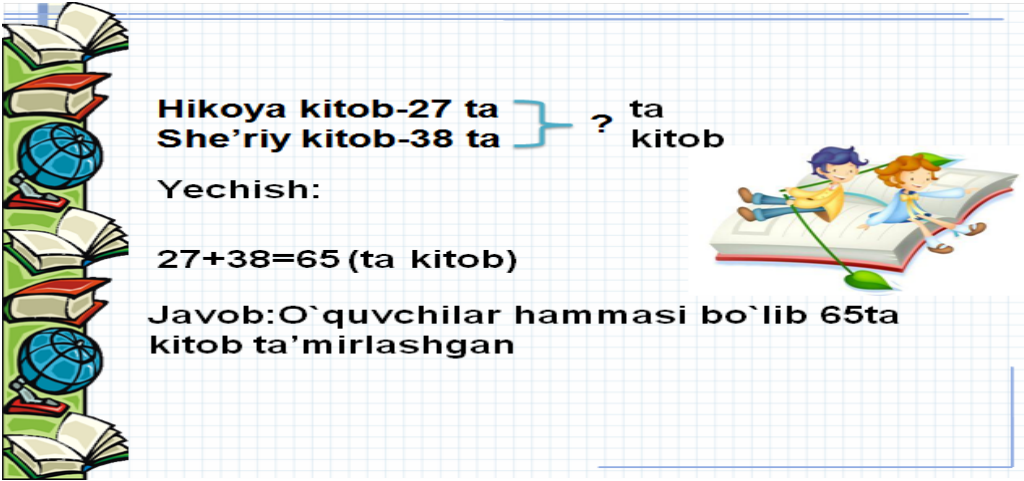
O'quvchilar hammasi bo'lib nechta kitob ta'mirlashgan?

-Siz nima o'qidingiz?

-Masala ekanligini qanday isbotlaysiz?

(Masala bir necha qismdan iborat: m.sharti, savoli, yechim, javobi)

Qisqa sharti tuziladi:

Hikoya kitob-27 ta
She'riy kitob-38 ta } **? ta kitob**

Yechish:

$27+38=65$ (ta kitob)

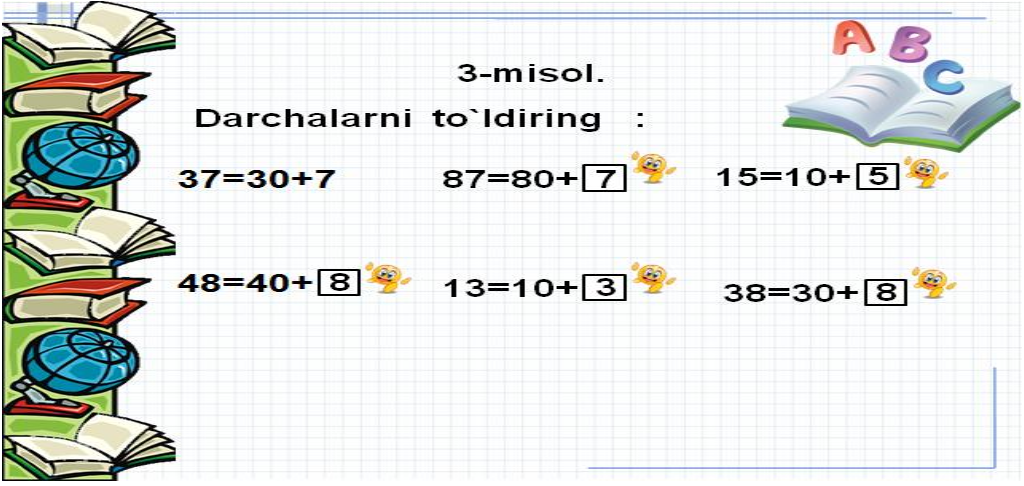
Javob: O`quvchilar hammasi bo`lib 65ta kitob ta'mirlashgan

Jismoniy tarbiya daqiqasi o'tkaziladi.

III . Yangi darsni mustahkamlash

3-misol

Sonlarni xona qo'shiluvchilari ko'rinishida yozing:

3-misol.

Darchalarni to'ldiring :

$37=30+7$ **$87=80+7$** 🐜 **$15=10+5$** 🐜

$48=40+8$ 🐜 **$13=10+3$** 🐜 **$38=30+8$** 🐜

“Sog'lom bola“ dasturidan misollar yechiladi.

4-misol bajariladi.

Uchrashdilar shakllar arang

Hafa bo'ldi to'rtburchak tezda,

Bilolmayin nomlarin, tajang

Yordam kerak do'stlarim bizga

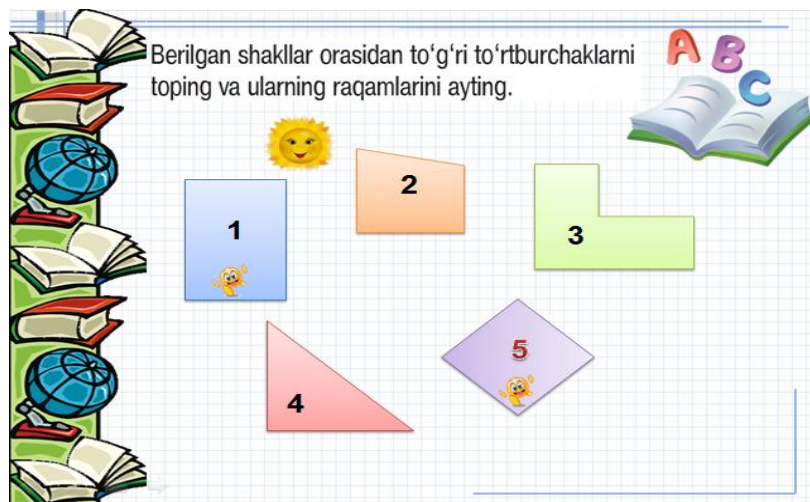
So`radilar bir-bir, ketma-ket

Arazchini tezda topingiz

1-ga uchburchak nomin

To`rtburchaklar sonin aytingiz.

Qo`ydilarda o`ylamay ketin

Har bir shaklga ta`rif beriladi.

- O`zbekiston milliy boyligi nima?

- Paxtadan qanday mahsulotlar olinadi?

- Qachon mahsulot tovarga aylanadi?

- Tovar nimaga ayirboshlanadi?

5-masala sharti o`qiladi.

To`liq masala tuziladi.

1-bidonda — 17 l yog`
2-bidonda — 28 l yog` ) ? litr yog`

Yechish:

17+28=45(l yog`)

Javob: 45 l yog` bor

IV.Darsning yakuni:

O`quvchilarni mustaqil ravishda ishlashlariga qarab baholanadi.

O`quvchilar rag`batlantiriladi, g`olib guruh aniqlanadi.

V. Uyga vazifa: 67-bet 7-8- misollar.Vazifalarni bajarish uchun yo`llanma beriladi.

Uyga vazifa:

6-masala
Qo'g'irchoq-37 ta
Ayliqcha- 53 ta } **? ta o'yinchoq**

7. $27+18$ $42-5$ $32+16$ $27+33$
 $45-23$ $38+5$ $43+20$ $47+28$

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi Dildora Tosheva

Darsning ta'lim texnologiyasi modeli

I.Ta'lim berish texnologiyasi

Vahti 45 daqiqa	O'quvchilar soni 30 nafar
Darsning shakli va turi:	Yangi bilim beruvchi
Darsning rejasi:	10 sonini hosil qilishni tushuntirish. 10 sonini hosil qilishga doir misollar yechish. - Yangi mavzunu mustahkamlash.
Darsning maqsadi:	a) ta'limiy : o'quvchilarga mavzu bo'yicha bilimlar berish, ularning 9 ga sonni qo'shish va 9 dan sonni ayirish ustida egallagan bilimlarini mustahkamlash; 10 sonini hosil qilish yuzasidan bilim berish. b) tarbiyaviy: o'quvchilarni kattalarni hurmat qilish, bilim cho'qqilarini egallab, kelajakda Vatan ravnaqiga o'z hissasini qo'shadigan komil inson bo'lib yetishishga undash: d) o'quvchilarning hozirjavoblik, topqirlik qobiliyatlarini, mantiqiy tafakkurlarini rivojlantirish.
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari: -10 sonini hosil qilish yuzasidan

-10 sonini hosil qilishni tushuntirish; - 10 sonini hosil qilishga doir misollar yechish - mavzuga oid masala yechish.	tushunchalarga ega bo`ladilar; - 10 sonini hosil qilishga doir jadvalda berilgan misollarni yechadilar; -rasm asosida masala tuzadilar va uning yechimini topadilar.
Ta'lim metodlari:	Ko`rgazmali, savol-javob, didaktik o`yin
Ta'lim shakllari:	Frontal, jamoaviy va yakka tartibda ishlash.
Ta'lim vositalari:	Darslik. "Matematika" daftari, texnik vositalar, multimediali taqdimot,
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnik vositalar bilan jihozlangan boshlang`ich sinf xonasi.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: tezkor so`rov Yozma so`rov: chiroyli va xatosiz yozish.

2. Darsning texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat	
	O`qituvchi	O`quvchi
1-bosqich. Tashkiliy qism. (3 daqiqa)	1.1.Salomlashiladi. 1.2. Ma'naniyat daqiqasi o`tkaziladi.	1.1 Navbatchi axboroti tinglanadi. 1.2. O`quvchilar dars shiorini aytadilar.
2-bosqich. O`tilganlarni takrorlash (7 daqiqa)	2.1. 9 ga sonni qo`shish va 9 dan sonni ayirish ustida egallagan bilimlarini mustahkamlash	2.1. Misollar orqali mavzu takrorlanadi.
3-bosqich Asosiy (15 aqiqa)	3.1.Mavzu e`lon qilinadi. 3.2. 10 sonini hosil qilish yuzasidan bilim beriladi. 3.3. 10 sonini hosil qilishga doir jadvalda berilgan misollarni yechadilar	3.1., 3.2. Tinglaydilar. 3.3.Javob beradilar.

4-bosqich Mustahkamlash (10 daqiqa)	4.1. Yangi mavzuni mustahkamlash.	4.1.
5-bosqich Yakuniy (7 daqiqa)		

Darsning borishi

I. Tashkiliy qism

- a) Salomlashish;
- b) Navbatchining axborotini tinglash;
- c) Ma'naviyat daqiqasini o'tkazish;

O'qituvchi : Yurtimizda har bir yilni ma'lum nom bilan atash an'anasi mavjud. Bu yil qanday nomlanganligini bilasizmi?

O'quvchi: 2015-yil yurtboshimiz tomonidan "Keksalarni e'zozlash yili" deb e'lon qilingan.

O'qituvchi : Keksalar deganda kimlarni tushunasiz?

O'quvchi: Keksalar bu bizning buvi-buvalarimiz, hayotiy tajribaga ega nafaqadagi yoshi ulug' kishilar.

O'qituvchi : E'zozlash deganda nimani tushunasiz?

O'quvchi: Kattalarni hurmatlash, qadrlab ardoqlash, ularni aytganlarini bajarish, yordam berishni tushunaman.

O'qituvchi : Bobolarimiz bizga nima deydilar?

O'quvchilar: Bobolar aytadilar,
Bilim boylik kaliti.

O'qituvchi: Demak, bobolarimiz nabiralarini bilimli, aqlli va dono bo'lishlarini istaydilar. Siz bilim cho'qqilarini egallashga tayyormisiz?

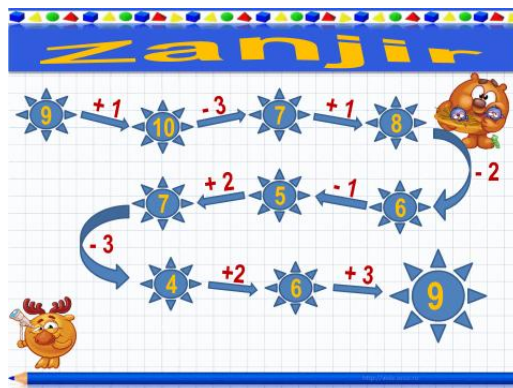
O'quvchilar: Tayyormiz.

O'qituvchi: Unda bugungi darsimizni boshlaymiz. Darsimiz shiori:

O'quvchilar: Matematika fanlar ichra shoh,
Uning sirlaridan bo'lamiz ogoh.

II. O'tgan mavzuni mustahkamlash.

O'tgan dars mavzusi " 9 ga sonni qo'shish va 9 dan sonni ayirish" mavzusini mustahkamlash maqsadida "Zanjir" topshirig'ini bajaradilar.

O`quvchilar rag`batlantiriladi.

III. Yangi mavzu bayoni

Mavzu e`lon qilinadi. Sinfga sanoq sonlar taklif etiladi. Barcha sonlar so`zga kirib, o`zlariga ta`rif beradilar. Sonlar yordamoda 10 sonini hosil qilish tushuntiriladi.slayd orqali yoritib boriladi.

10 sonni hosil qilish

1 2 3 4 5 6 7 8 9

1-misol og`zaki bajariladi.

1. 10 gacha to'ldiring:

9	8	6	4	7	2	5
1						

Daftar bilan ishlash. Darslikdagi 2-misol "Matematika daftari"ning 46-betiga yozma bajariladi.

2.

$9 + 1$	$6 + 4$	$7 + 3$	$2 + 8$
$8 + 2$	$5 + 5$	$4 + 6$	$3 + 7$

3-masala rasm asosida og`zaki bajariladi:

3.

$6 + \square = \square$

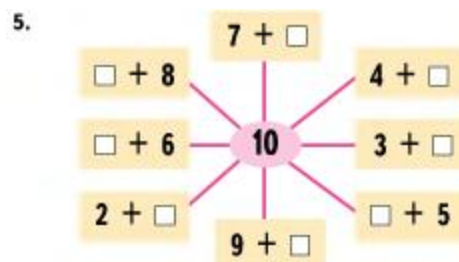
$\square + 4 = \square$

- Qizil atirgullar nechta?
- 6 ta
- Sariq atirgullar nechta?

- 4 ta
- Hamma atirgullar nechta?
Buning uchun $6+4=10$ yoki $4+6=10$ tarzda hisoblanishi lozimligi tushuntiriladi.

Dam olish daqiqasini o'tkazish.

VI. Yangi mavzuni mustahkamlash. Daftarda berilgan topshiriq darchalarni to'ldirish orqali bajariladi.

10 sonini hosil qilishga doir bilimlarini mustahkamlash.

V.Darsni yakunlash.

Darsga faol ishtirok etgan o'quvchilar rag'batlantiriladi.

Informatika fani o'qituvchisi Feruza Umarova

7- B Sinf

7-dars. Axborotlarning kompyuterda tasvirlanishi

Darsning ta'limiy maqsadi:

O'quvchilarga axborotlarni kompyuterda tasvirlanishi hamda kompyuterning arifmetik asosi haqida ma'lumot berish.

Darsning tarbiyaviy maqsadi:

O'quvchilarni mantiqiy va abstrakt fikrlashga yo'naltirish.

Darsning rivojlantiruvchi maqsadi:

O'quvchilarning kompyuter haqidagi tasavvurlarini kengaytirish.

Asosiy tushunchalar:

Axborotlarni ikkilikda kodlash, axborot miqdori va uzatish tezligi, ularning birliklari.

Mavzuni boshlashga hozirlik:

Informatika darsligi va plakatlari, tarqatma materiallar tayyorlab qo'yiladi. Mavzuga mos elektron qo'llanmalar kompyuterga yuklab ishchi holatga keltiriladi.

Darsda qo'llash mumkin bo'lgan uslub: aqliy hujum, to'rtli usul, klaster, hamma-hammaga o'rgatadi, zig-zag.

Darsning blok-sxemasi:

№	Darsning rejasi	Ajratilgan vaqti
1	Tashkiliy qism	2 daqiqa
2	Uy vazifasini tekshirish	8 daqiqa
3	Aqliy hujum, o'quvchilar bilan savol-javob o'tkazish	10 daqiqa
4	Yangi mavzuni bayoni	10 daqiqa
5	O'tilgan mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
6	Dars yakuni	2 daqiqa
7	Uyga vazifa berish	2 daqiqa

1. O'qituvchi darsni salomlashish bilan boshlaydi.

2. Davomatchi davomat hisobotini beradi.

O'qituvchi otilgan mavzular haqida so'raydi va uy vazifasini tekshiradi. Buning uchun:

1. Tarqatma materiallardan foydalaniladi.

2. Savol- javob o'tkaziladi.

Tarqatma materiallardan namuna:

$\frac{a}{b} = \frac{c}{d}$ 1. $\frac{a}{b} = \frac{c}{d}$ ko'rinishidagi yangi axborotni olish uchun quyidagi axborotlardan qaysi birlari qayta ishlangan?	3. Berilgan 16 lik sanoq sistemasidagi sonni 2 lik sanoq sistemasiga otkazing: $A \ D \ 3 \ 1 \ 0_{16} = X_2$
--	--

<table border="1"> <tr> <td data-bbox="177 197 472 320">a) $d \neq 0, a = b \cdot \frac{c}{d}$</td> <td data-bbox="472 197 783 320">b) $a \cdot d = c \cdot b$</td> </tr> </table>	a) $d \neq 0, a = b \cdot \frac{c}{d}$	b) $a \cdot d = c \cdot b$	
a) $d \neq 0, a = b \cdot \frac{c}{d}$	b) $a \cdot d = c \cdot b$		
2.Quyidagi axborotning xatosini toping va izohlang a) dri...er b) sof...ware	4. Rasmda berilgan axborotni yozuv ko'rinishida ifodalang.. 		

Assistement usuli

№	Asosiy tushunchalar	Ular haqida tushunchaga egaman 6 ta	4 ta	2 ta	1 ta
1	Axborot,uning turlari				
2	Axborot va bilish haqida				
3	Axborotli jarayonlar				
4	Axborot tashuvchi vositalar				
5	Sanoq sistemalari va tarixi				
6	Pozitsiyali va pozitsiyasiz sanoq sistemalari				
7	2 lik sanoq sistemasida amallar bajarish qoidalari				
8	Turli asosli sanoq sistemasida o'tkazish				
9	Triada usuli va tetrada usuli haqida				

Shu “Bumerang” usulidagi tarqatma material yordamida savol-javob o'tkaziladi.

Mavzuni yoritish:

Kompyuter raqamlarning o'zini emas, balki shu raqamlarni ifodalovchi signallarni farqlaydi. Bunda raqamlar signalning ikki qiymati bilan (magnitlangan yoki magnitlanmagan; ulangan yoki ulanmagan; ha yoki yo'q va h.k.) ifodalanadi. Bu holatning birinchisini 0 raqami bilan, ikkinchisini esa 1 raqami bilan belgilash qabul qilingan bo'lib, axborotni ikkita belgi yordamida kodlash (qisqacha, ikkilikda kodlash) nomini olgan.

Masalan:

A - 01000001 H - 01001000 M - 01001101 T - 01010100
 B - 01000010 K - 01001011 O - 01001111 U - 01010101
 C - 01000011 I - 01001001 R - 01010010 X - 01011000
 D - 01000100 L - 01001100 S - 01010011 V - 01010110

Kompyuterlarda har bir belgiga 0 va 1 belgilarining ketma-ketligidan iborat 8 ta belgi mos qo'yiladi. 8 ta nol va birlarning turli o'rin almashtirishidan foydalanib, turli xildagi belgilarni kodlashimiz mumkin. 0 va 1 dan iborat raqamlar yordamida ularni 8 tadan ajratsak, bu o'rin almashtirishlar soni $2^8 = 256$ ga teng bo'ladi, ya'ni ular yordamida 256 ta harflar, raqamlar, turli boshqa belgilarni kodlash mumkin bo'ladi. Masalan:

DARS so'zi 01000100 01000001 01010010 01010011 kabi kodlanadi

MAHORAT so'zi 01001101 01000001 01001000 01001111 01010010 01000001 01010100 kabi kodlanadi. Buyruqlarni yoki turli boshqa turdagi axborotlarni kodlash uchun shu tartibda yondashiladi. Biroq, turli rusumdagi kompyuterlar uchun turlicha bo'lishi mumkin. Bu texnikaning xususiyatiga bog'liq.

Sanoq sistemasining tetrada jadvaliga ko'ra $4 = 0100$ va $1 = 0001$ ga teng. 16 lik s/sistemasidagi 41 soni $= 01000001_2$ va bu kodlangan belgi A ga teng. Bunda har bir raqam va alifbodagi belgi jahon andozalaridagi kodlash jadvali - ASCII (American Standard Code for Information Interchange) jadvali yordamida ikkilik belgilar ketma-ketligida ifodalanadi. A harfi-41. Agar

1-raqamni ustun desak, 2-raqamni satr desak, A harfi kelib chiqadi.

Turli asosli sanoq sistemalarida sonlar ketma-ketligi jadvali

10lik	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2 lik	0000	0001	0010	0011	0100	0101	0110	0111	1000	1001	1010	1011	1100	1101	1110	1111
8lik	0	1	2	3	4	5	6	7	10	11	12	13	14	15	16	17
16lik	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F

ASCII KODLASH JADVALI

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
0		►		0	@	P	'	p	A	P	a	▒	┌	▯	p	È
1	☉	◄	!	1	A	Q	a	q	Б	С	б	▒	└	▯	с	Ё
2	☼	↑	“	2	B	R	b	r	В	Т	в	▒	└	▯	т	≥
3	♥		#	3	C	S	c	s	Г	У	г	└	└	▯	у	≤
4	♦	¶	\$	4	D	T	d	t	Д	Ф	д	└	—	└	ф	└
5	♣	§	%	5	E	U	e	u	Е	Х	е	└	└	└	х	└
6	♠	■	&	6	F	V	f	v	Ж	Ц	ж	└	└	└	ц	+
7		±	`	7	G	W	g	w	З	Ч	з	└	└	└	ч	≈
8		↑	(	8	H	X	h	x	И	Ш	и	└	└	└	ш	°
9		↓	)	9	I	Y	i	y	Й	Щ	й	└	└	└	щ	●
A		→	*	:	J	Z	j	z	К	Ъ	к	└	└	└	ъ	.
B	♂	←	+	;	K	[	k	{	Л	Ы	л	└	└	■	ы	√
C	♀		,	<	L	\	l		М	Ь	м	└	└	■	ь	№
D			-	=	M	]	m	}	Н	Э	н	└	=	■	э	²
E	♪		.	>	N	^	n	~	О	Ю	о	└	└	■	ю	■
F	☼		/	?	О	_	o	△	Π	Я	п	└	└	■	я	

Misol. ASCII kodidan foydalanib «ISTIQBOL» soʻzini ikkilik raqamida kodlang.

Yechish: ASCII kodlash jadvali 7-sinf informatika darsligida keltirilgan. Bu jadvaldan foydalanib quyidagilarni topamiz:

I – 01001001	S – 01010011	T – 01010100	Q – 01010001
B – 01000010	O – 01001111	L – 01001100	

Demak, ISTIQBOL soʻzining ASCII boʻyicha ikkilik kodi:

01001001 01010011 01010100 01001001 01010001 01000010 01001111 01001100.

Axborot miqdori va oʻlchash birliklari

Axborot ham , boshqa koʻpgina tushunchalar (masalan,vaqt,ish,haroratir xil darajadag,masofa va h.k) kabi oʻlchanadi. Ammo uning oʻlchov birligi siz bilan matematika yoki fizika kursida tanishgan oʻlchov birliklarimizdan farq qiladi.

Axborotni oʻlchash uchun unda ishtirok etgan harf, raqam va boshqa belgilar 0 va 1 raqamlaridan iborat kod blan almashtiriladi. Masalan, 3 raqami – 00000011 kabi; 8 raqami – 00001000 kabi; A harfi – 01000001 kabi ; m harfi esa – 01101101 kabi ifodalanadi.Axborotning eng kichik oʻlchov birligi sifatida bit qabul qilingan. *Bit* axborotning raqamli ifodasidagi 0 yoki 1 belgisi boʻlib,ingliz tilidagi “ *binary digit*” soʻzlaridan olingan va “ *ikkilik raqami*” degan maʼnoni bildiradi.Bit dan kattaroq oʻlchov birligi sifatida bayt qabul qilingan: 1 bayt=8 bit. Masalan 11000101 da 1 bayt axborot bor, chunki 8 ta bit (raqam) qatnashmoqda. 8 ta nol va birlarning turli kombinatsiyasidan foydalanib, turli xildagi belgilarni kodlashimiz mumkin.

Baytdan katta oʻlchov birliklari ham qabul qilingan boʻlib, ular kilobayt (Kbt), megabayt (Mbt), gigabayt (Gbt), terabayt (Tbt), petabayt (Pbt).

Axborotda qatnashgan har qanday belgi 1 bayt hajmga ega; “MA” 2 bayt hajmli; “MAS” 3 bayt hajmli .

$1 \text{ MB} = 2^{10} \text{ KB} = 1024 \text{ KB} = 1024 \times 1024 \text{ bayt} = 1048576 \text{ bayt} = 1048576 \times 8 \text{ bit} = 8388608 \text{ bit};$

$1 \text{ GB} = 2^{10} \text{ MB} = 1024 \text{ MB} = 1024 \times 1024 \text{ KB} = 1024 \times 1024 \times 1024 \text{ bayt} = 2^{30} \text{ bayt};$

$1 \text{ TB} = 2^{10} \text{ GB} = 1024 \text{ GB} = 1024 \times 1024 \text{ MB} = 1024 \times 1024 \times 1024 \times 1024 \text{ bayt} = 2^{40} \text{ bayt};$

$1 \text{ PB} = 2^{10} \text{ TB} = 1024 \text{ TB} = 1024 \times 1024 \text{ GB} = 1024 \times 1024 \times 1024 \times 1024 \times 1024 \text{ bayt} = 2^{50} \text{ bayt}$

Demak ,1 PB hajmli axborotda 2^{50} ta belgi ishtirok etar ekan.

Misol: «Informatika fani» jumlasini necha bayt va necha bitdan iborat?

Yechish: «Informatika» soʻzida 11ta, «fani» soʻzida 4ta belgi (harf) va bu ikki soʻz orasida bitta boʻsh joy (probel) bor, jami $11+4+1=16$ ta belgi mavjud. Har bir belgi 1 bayt hajmga egaligidan, mazkur jumla 16 bayt yoki, 1 bayt 8 bitga tengligidan, $16 \times 8=128$ bit hajmga egaligi kelib chiqadi.

Javob: 16 bayt yoki 128 bit.

Ikkita belgi orqali turlicha kodlash mumkin. Quyidagi shartli kodlashni kiritamiz:

A	B	D	E	F	G	H	I	J
00000	00001	00010	00011	00100	00101	00110	00111	01000
K	L	M	N	O	P	Q	R	S
01001	01010	01011	01100	01101	01110	01111	10000	10001
T	U	V	X	Y	Ch	Z	Oʻ	Gʻ
10010	10011	10100	10101	10110	10111	11000	11001	11010

Bu shartli kodlashni hosil qilish uchun 5 bitli ikkilik kodidan foydalanish yetarli boʻldi, chunki $27 < 32 = 2^5$. Bu shartli kodlashda ISTIQBOL soʻzi quyidagicha boʻladi:

0011110001100100011101111000010110101010.

Bu shartli kodlash holida ISTIQBOL soʻzi hajmi 40 bit = 5 bayt boʻlgan axborotga teng ekan.

Grafik axborotni 2 ta belgi yordamida kodlash

0 va 1 lar ketma-ketligi bilan grafik axborotlarni ham kodlash mumkin. Rasmlar ya'ni grafik tasvirlar nuqtalar majmuidan iborat bo'ladi. Bu nuqtalarni piksellar deb ataladi. Ro'znomalardagi 10 x 10 santimetr o'lchamdagi rasm taxminan 60000 nuqtadan iborat bo'ladi. Agar bu nuqtalar bir xil darajadagi oq va qora ranglardan, ya'ni 2 xil rangdan iborat bo'lsa, har bir nuqtani 1 bit bilan kodlanadi, chunki $2 \text{ xil} = 2^1$ bo'lgani uchun. Agar nuqtalar holati 4 xil bo'lsa, $4 = 2^2$ bo'lgani uchun 2 bit bilan, 8 xil bolsa, 3 bit, 16 xil bo'lsa - 4 bit, 256 xil bo'lsa, 8 bit bilan kodlanadi.

Masalan: Har bir nuqtasi 256 xil rangdan iborat, gorizontliga 800 ta, vertikaliga 600 ta nuqtali ekrandagi rasmning axborot hajmi $8 \text{ bit} \times 800 \times 600 = 8 \text{ bit} \times 480000 \text{ (ta n.)} = 3840000 \text{ bit}$ ga teng bo'ladi.

Axborotni uzatish tezligi

Ma'lumki, axborot ustida uzoq masofaga uzatish amali bajarilishi mumkin. Axborotni kompyuter yordamida uzatish uchun esa sarflanadigan vaqt uning hajmiga bog'liq bo'ladi. Axborot uzatish tezligining birligi sifatida bod kiritilgan: $1 \text{ bod} = 1 \text{ bit} / 1 \text{ sekund}$.

Masalan, 120 megabayt axborot 8 minutda uzatilgan bo'lsin. U holda axborot uzatish tezligini quyidagicha hisoblash mumkin:

$120 \text{ MB} / 8 \text{ minut} = 122880 \text{ KB} / 8 \text{ minut} = 15360 \text{ KB} / \text{minut} = 15728640 \text{ bayt} / \text{minut} = 262144 \text{ bayt} / \text{sekund} = 2096152 \text{ bit} / \text{sekund} = 2097152 \text{ bod}$.

Hozirgi kunda axborot uzatish tezligining birliklari sifatida quyidagilar ishlatiladi:

Kilobayt/sekund, Kilobit/sekund, Megabit/sekund.

Mavzuni mustahkamlash va yakunlash:

Bu bosqichda o'quvchilarga mavzudagi asosiy tushunchalar bilan bog'liq savollar va topshiriqlar bilan murojaat qilish yoki test vazifalarini berish mumkin.

Darslikdagi 1(b), 2(b, e, g), 4, 7 – mashqlarni bajarish.

Uyga vazifa:

Darslikdagi 1, 2, 3, 5, 6, 7 – mashqlar, 3 ta test yoki krossvord yoki skanvord tuzish.

1–7-mavzularni takrorlash.

.....

Rus tili fani o'qituvchisi Nigora Ilmiyaminova

«ДАРС МУКАДДАС»

ДАТА:

ПРЕДМЕТ: литературное чтение

КЛАСС: 9

АУДИТОРИЯ: национальная

ТЕМА УРОКА: С.А.Есенин «Низкий дом с голубыми ставнями»

ЦЕЛИ УРОКА:

- 1) Обучающая:** ознакомить учащихся с основными вехами жизни и творчества поэта; с идейно – тематическим содержанием стихотворения; проникнуть в творческую лабораторию поэта;
 - 2) Воспитательная:** привить любовь к Родине, к её флоре и фауне, чувство толерантности, уважение к бесценному наследию своих предков и общечеловеческие ценности;
 - 3) Развивающая:** выработать навыки художественного осмысления литературного произведения, расширить кругозор, лексический запас учащихся;
- СЛОВА ДЛЯ АКТИВНОГО УСВОЕНИЯ ПО ТЕМЕ:** журавль, глушь, раkitник, ставни, березь да цветъ, сытых хлебов не видали;

МЕТОД: интерактивный, игры, самостоятельная работа, презентация, кластер.

ФОРМА: работа в группах.

ТИП УРОКА: урок усвоения новых знаний

ОБОРУДОВАНИЕ: план – конспект урока, учебник, компьютер, слайды, портрет поэта, раздаточный материал;

ВРЕМЯ: 45 минут

КОЛИЧЕСТВО УЧАЩИХСЯ: 15

БЛОК - СХЕМА УРОКА

1	Организационный момент	3 минуты
2	Повторение и активизация материала предыдущих уроков	5 минут
3	Введение и первичное закрепление нового материала.	12 минут
4	Закрепление изученного материала	22 минуты
5	Завершение урока	3 минуты

ХОД УРОКА.

1. ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ МОМЕНТ (3 минуты)
РЕФЛЕКСИЯ.

- Здравствуйте, ребята!

- Кто сегодня дежурный?

- Кого нет на уроке?

- Какое сегодня число?

- Как по инициативе Президента Республики Узбекистан назван этот год? (Годом внимания и заботы о старшем поколении)

- Какое сейчас время года? (осень)

- Какие знаменательные даты мы отмечаем осенью?

(1 сентября – День Независимости; 1 октября – День учителя и наставника; 21 октября – День присвоения узбекскому языку статуса Государственного; 18 ноября – День утверждения государственного флага Узбекистана).

Речевая разминка на тему «Моя родина Узбекистан».

«Мозговой штурм».

- Что представляет собой государственный флаг Узбекистана?

(Государственный флаг Узбекистана представляет собой прямоугольное полотнище из трёх горизонтальных полос голубого, белого и зелёного цветов).

- Что символизирует голубой цвет?

(Голубой цвет символизирует небо и воду).

- А белый?

(Белый цвет символизирует светлые идеи, мир).

- Что означает зелёный цвет?

(Зелёный цвет обозначает природу, богатый урожай).

- Что означают красные каёмки по краям белой полосы на флаге?

(Красные каёмки по краям белой полосы на флаге означают жизнь).

- Что символизируют белый полумесяц и 12 пятиконечных звёзд на верхней части флага у древка?

(Белый полумесяц и 12 пятиконечных звёзд на верхней части флага у древка символизируют древность культуры народа, стремящегося к свободе и независимости).

- Назовите полное название нашей Родины.

(«Республика Узбекистан» или просто «Узбекистан»)

- Где расположена наша страна?

(в Центральной Азии, к северу от Афганистана)

- Со сколькими странами она граничит? (с пятью).

- С какими странами граничит наша республика?

(с Казахстаном, Таджикистаном, Афганистаном, Киргизстаном, Туркменией).

- Какими морями и океанами омывается наше государство?

(Наше государство окружено сушей).

- Какую площадь занимает территория Узбекистана? (447, 4 кв. км)

- Какова численность населения нашей страны? (31 млн. человек).

- Какой климат в Узбекистане? (мягкий, континентальный)

- Ребята, под каким девизом встретил народ Узбекистана 24-летие Независимости нашей Родины?

(Ты неповторим, ты дорог мне, Родной мой, Узбекистан!).

У великого римского философа Сенеки есть такие слова: «Если ученик не знает, к какой пристани он держит путь, для него ни один ветер не будет попутным». Я надеюсь, что все знания, которые вы получите сегодня, для вас будут полезными.

Давайте вспомним правила урока.

Правила урока:

- Говори по – русски;

- Будь внимательным;

- Не перебивай говорящего;

- Будь активным;

- Если хочешь ответить, подними руку;

- Не шуми на уроке;

II. ПОВТОРЕНИЕ И АКТИВИЗАЦИЯ МАТЕРИАЛА ПРЕДЫДУЩЕГО УРОКА.

(5 минут).

Решение кроссворда по биографии Максима Горького и рассказу «Старуха Изергиль».

По вертикали:

1. Назовите настоящую фамилию Максима Горького.

А) Алексей Максимович Горький В) Пешков

С) Максим Каширин Д) Василий Каширин

2. Кто привил мальчику любовь к народной поэзии, песням и сказкам?

- А) дядя по матери В) дядя по отцу
С) **бабушка** Акулина Ивановна Д) дед Василий Каширин

4. О ком из героев рассказа «Старуха Изергиль» говорится в данном отрывке:

«Он живёт тысячи лет, солнце высушило его тело, кровь и кости, и ветер распылил их. Вот что может сделать бог с человеком за гордость!...»?

- А) о **Ларре** В) о старухе Изергиль
С) о Данко Д) о старейшем племени

5. Кому из героев рассказа принадлежат слова: «Не своротить камня с пути думою. Кто ничего не делает, с тем ничего не станется. Что мы тратим силы на думу да тоску? Вставайте, пойдём в лес и пройдем его сквозь, ведь имеет он конец...»?

- А) старейшему племени В) **Данко**
С) старухе Изергиль Д) **Ларре**

7. Как предложил наказать старейшина племени Ларру за его поступок?

- А) Сжечь его.
В) Сбросить со скалы.
С) **Изгнание** из племени.
Д) Разорвать его лошадьми.

По горизонтали:

3. Когда и где был опубликован первый рассказ Горького, и как он назывался?

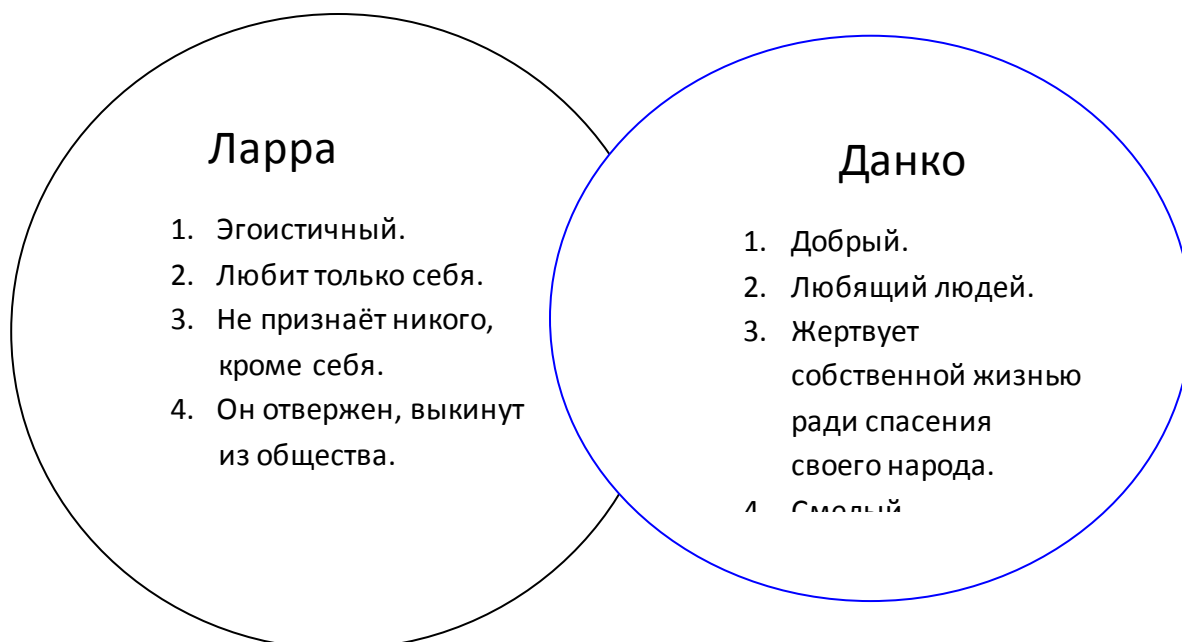
- А) В Самаре, в 1895 году рассказ «Старуха Изергиль».
В) В Тифлисе, в 1892 году рассказ **«Макар Чудра»**.
С) В Нижнем Новгороде, в 1892 году рассказ «Челкаш».
Д) В Самаре, в 1893 году «Песня о Соколе».

6. Что означает имя «Ларра»?

- А) уважаемый племени В) почётный гость
С) **отверженный**, выкинутый вон Д) самовлюблённый

- Составление диаграммы Венна.

- Ребята, какой вывод можно сделать из этого рассказа?

(Чрезмерная гордость обрекает человека на одиночество; за всё, что человек делает в своей жизни – и за хорошее, и за плохое – он платит своим умом, силой, иногда жизнью; и поэтому нужно совершать только добрые дела – доброта спасёт мир).

В качестве резюме я бы хотела взять слова классика русской литературы Л.Н.Толстого, который считал: «Плохо, если у человека нет чего –нибудь такого, за что он готов умереть»

III. ВВЕДЕНИЕ И ПЕРВИЧНОЕ ЗАКРЕПЛЕНИЕ НОВОГО МАТЕРИАЛА. (12 минут).

Слово учителя:

Ребята, сегодня мы ознакомимся с жизнью и творчеством Сергея Александровича Есенина, с идейно-тематическим содержанием его стихотворения «Низкий дом с голубыми ставнями», попытаемся проникнуть в творческую лабораторию поэта.

Сергей Александрович Есенин вошёл в историю русской литературы как замечательный певец России – «страны берёзового ситца» - её скромной, неброской природы, животных – «братьев наших меньших».

О чём бы ни писал Есенин – о дружбе, о любви, о Родине, о природе, о животных – он смог сказать своё неповторимое слово.

Стихи писали и пишут многие. Но лишь избранным выпадает редчайшее счастье волновать сердца людей, находить живой отклик своим чувствам и мыслям. Есенин - среди этих избранных.

Чем же берёт Есенин?

Мнения большинства литературоведов и читателей не расходятся:

- благородством чувств и мыслей;
- бесконечной правдивостью в стихе и перед собственной совестью;
- беспощадной искренностью;
- естественностью поэтической речи и выразительностью языка;

- **Показ слайдов о жизни и творчестве С.А.Есенина.**

- **Аудирование стихотворения «Низкий дом с голубыми ставнями» (Звучит музыка Огинского «Прощание с Родиной»).**

IV. ЗАКРЕПЛЕНИЕ ИЗУЧЕННОГО МАТЕРИАЛА (22 минуты).

ЗАДАНИЕ №1.

«Мозговой штурм» по содержанию стихотворения.

- **Какую тему развивает поэт в стихотворении «Низкий дом с голубыми ставнями»? (Тему Родины).**

- **В чём признаётся Есенин в своём стихотворении?**

(Поэт признаётся в том, что не умеет раскидываться красивыми, высокопарными словами для выражения своей любви к Родине: он любит и воспринимает её такой, какая она есть).

- **Как вы понимаете выражение: «сытых хлебов не видали»?**

(т.е. не наедались досыта, оставались полуголодными).

- **С помощью каких изобразительно – выразительных средств языка**

поэт создаёт образность стихотворения?

(Поэт использует эпитеты – художественные определения:

«серенький ситец», «седые журавли», «бедных небес», «тощие дали»).

- Как вы думаете, почему С.Есенин использует для описания Родины

«низкоколоритные» эпитеты: «серенький», «седые», «бедные», «тощие»? (Есенин изображает свою Родину - Россию такой, какая она есть на самом деле, без прикрас).

- Какие строки стихотворения наиболее ярко и убедительно говорят об искренней сыновней любви Есенина к Родине?

(Как бы я и хотел не любить,

Всё равно не могу научиться,

И под этим дешёвеньким ситцем

Ты мила мне, родимая выть).

ЗАДАНИЕ № 2

Словарная работа. К словам из левого столбика подберите правильный перевод слов на узбекский язык из правого столбика.

Журавль	Arzongina
Глушь	Ozg`in
Ракитник	G`arib
ставни	Tolzor
Бедный	Noobod
Тощий	Deraza eshigi
дешёвенький	turna

ЗАДАНИЕ № 3

Игра «Корректор»

Восстановите авторский вариант текста.

Низкий, ставнями, голубыми, с, дом,

Не, тебя, мне, забыть, никогда, -

Слишком, недавними, были, такими

Отзвучавшие, года, сумрак, в.

Как, я, не, бы, хотел, и, любить,

Всё, могу, не, равно, научиться,

И, этим, ситцем, под, дешёвеньким

Ты, родимая, мила, выть, мне.

Восхищаться, я, умею, не, уж

И, глуши, пропасть, хотел, бы, в, не.

Но, навеки, имею, наверно

Нежность, русской, грустную, души.

ЗАДАНИЕ № 4

УЧИМСЯ ГОВОРИТЬ ПО – АНГЛИЙСКИ.

Переведите слова из стихотворения на английский язык:

Родина, бедный, низкий дом, грустный, северный;

ЗАДАНИЕ № 5

Составьте «Синквейн» со словами «С.А.Есенин», «Родина», «Дом».

1. Есенин.

2. Известный, крестьянский (замечательный, нежный, песенный).

3. Любит, восхищается, пишет (путешествует, изображает, публикует).

4. Есенин – певец России.

5. Поэт (песенник).

1. Родина.

2. Родная, любимая (просторная, независимая).

3. Бережёт, беспокоится, развивается.

4. Я скажу: «Не надо рая. Дайте Родину мою».

5. Мать.

1. Дом.

2. Низкий, уютный (огромный, родной, кирпичный)

3. Роднит, объединяет, притягивает.

4. Не хозяина уважают по дому, а дом – по хозяину.

5. Роди

V. ЗАВЕРШЕНИЕ УРОКА (3 минуты).

1. Объявление результатов работы.

Выставление оценок, вручение номинаций.

Ребята, молодцы, вы славно поработали!

Если ученик в школе не научился сам ничего творить, то и в жизни он всегда будет только подражать, копировать (Л.Н.Толстой).

Итак, если вы удачно выберете труд и вложите в него всю свою душу, то счастье само вас отыщет...

2. Домашнее задание.

Выучить наизусть стихотворение С.А.Есенина «Низкий дом с голубыми ставнями».

Iqtisodiy bilim asoslari fani o'qituvchisi Malika Djurayeva

Sana :

Sinf: 8-b sinf.

Fan: Iqtisodiy bilim asoslari

Darsning mavzusi: Iste'molchilarning daromadlari va xarajat turlari.

Darsning maqsadi:

a) **ta'limiy maqsad:** O'quvchilarni iste'molchilarning bozordagi xatti-harakatlari, daromad va xarajat turlari bilan tanishtirish.

b) **tarbiyaviy maqsad:** O'quvchilarda o'zaro yordam va berilgan vazifani bajarishda mas'uliyat sezish ko'nikmalarini tarkib toptirish.

c) **rivojlantiruvchi maqsad:** O'quvchilarni ma'lum shartlar asosida ayirboshlashni amaliyotda tashkil qila olish, ayirboshlashning mohiyatini tushunib yetishini rivojlantirish.

Darsda yoritilishi lozim bo'lgan asosiy tushunchalar va atamalar: Oila budjeti, daromad, ish haqi, vaqtbay ish haqi, ishbay ish haqi, oylik maosh, majburiy xarajatlar, erkin xarajatlar, iste'mol savati.

Dars uchun zarur jihozlar va ma'lumotlar manbalari: 8-sinf darsligi, ko'rgazmali qurollar, tarqatma materiallar.

Texnik vositalar: Kompyuter, multimedia, slaydlar.

Dars tipi: Aralash dars.

Dars turi: Noan'anaviy.

Dars o'tish metodi: "Kichik guruhlarda ishlash", "Aqliy hujum", "Assisement", "SWOT"

Darsning bosqichlari va vaqt taqsimoti:

MAVZU	Iste'molchilarning daromadlari va xarajat turlari.
-------	--

Maqsad	O`quvchilarga "Iste'molchilarning daromadlari va xarajat turlari" mavzusini, iste'molchilarning bozordagi xatti-harakatlari, daromad va xarajat turlari bilan tanishtirish. O`quvchlarni o`z maqsadiga erishish va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, bir-birlariga o`zaro hurmat, jamoa bo`lib ishlash, o`zaro yordam va berilgan vazifani bajarishda mas'uliyat sezish ko'nikmalarini tarkib toptirish. O`quvchilarni mustaqil ishlash, ijodiy izlanish orqali bilim olishga, xotirani mustahkamlashga, tez fikrlash, fikrini aniq ifodalashga o`rgatish, nutq madaniyatini o`stirish.
Vazifalar	O`quvchilarga iste'molchilarning daromadlari va xarajat turlari haqida ma'lumot berish va ularga misollar keltirish, turmushdagi va fandagi ahamiyatini tushuntirish orqali fanga bo`lgan qiziqishlarini oshirish.
O`quv jarayonining mazmuni	Mamlakatimizda olib borilayotgan ijtimoiy siyosatning mohiyatini, bozordagi sotuvchi va xaruidorning mavqei, ularning daromad manbaalari, xarajatlarning zaruriy va erkin turlari haqida o`rganish.
O`quv jarayonining amalga oshirish texnologiyasi	Metod: "Kichik guruhlarda ishlash", "Aqliy hujum", "Assisement", "SWOT", "Hammaga shokoladlar" mashqi Vosita: 8-sinf iqtisodiy bilim asoslari darsligi, tarqatma savollar, slaydlar. Nazorat: og`zaki nazorat, guruhlarni baholash. Baholash: 5 ballik reyting asosida.

MASHG`ULOT BOSQICHLARI

BOSQICHLAR	MAZMUNI	METODLAR	VAQTI	
1-bosqich: Tashkiliy qism	Salomlashuv. Navbatchi ahboroti. Ma'naviyat daqiqasi.	Og`zaki muloqat.	2 daqiqa	
2-bosqich: takrorlash	O`qituvchi ishtirokida o`tilgan mavzuni takrorlash va guruhlar bilan ishlash.	Uy vazifani tekshirish - Aqliy hujum; - Assisement	7 daqiqa	
3- bosqich: Mavzu bayoni	O`qituvchi "Iste'molchilarning daromadlari va xarajat turlari " mavzusi to`g`risida o`quvchilar bilan muloqoti hamda mavzuning asosiy mazmuni to`g`risidagi ma`ruzasi (slaydlar hamda savollar asosida) jamoaviy ish.	Yangi mavzuni yoritish: - Tayyorgarlik; 2 - SWOT 15 - Xulosa; 3	20 daqiqa	

4-bosqich: Mustahkamlash	Mavzu bo'yicha o'quvchilar bilimlari, tushunchalari guruhdagi faoliyatlari orqali aniqlash.	"Hammaga shokoladlar" mashqi	13 daqiqa	
5-bosqich: Mashg'ulot yakuni va uyga vazifa	Darsda g'olib bo'lgan guruh va faol qatnashgan o'quvchilarni rag'batlantirish, mashg'ulotni yakunlash, mustaqil ish uchun topshiriq berish.		3 daqiqa	

Darsning borishi:

1.Tashkiliy qism:

O'quvchilar bilan salomlashib, navbatchi axboroti orqali davomat aniqlanadi. O'quvchilar darsga hozirlanib, 4 guruhga bo'linib o'tiradi.

I guruh: "Yosh soliqchilar".

II guruh: "Yosh iqtisodchilar".

III guruh: "Yosh iste'molchi".

IV guruh: "Yosh menejerlar".

O'quvchilarning javoblariga qarab ularni 5 balli reyting tizimida baholanadi.

Ma'naviyat daqiqasi.

"Daromadga qarab buromad" degan shiori bilan boshlab, har bir o'quvchini o'z bilimi va tafakkurini ishga solib, darsda o'zligini namoyon qilishiga qaratiladi. Oilaning ehtiyojlari daromadlar orqali qondirilishi, mamlakatning ravnaqi esa davlat budjetiga bog'liq ekanligi savol-javob orqali muhokama qilinadi. Davlat budjetining asosini soliqlar tashkil qilinganligi, soliqlarni esa daromad oluvchilar va tadbirkorlar evaziga undirilishi tushuntiriladi.

Guruhlar uchun savollar:

1. I guruh: "Yosh soliqchilar".

Bu so'z arab tilidan olingan bo'lib "Tirikchilik , umr kechirish ,yashash" degan ma'noni bildiradi. Hozirgi kunda bu so'zning o'z asl ma'nosidan uzoqlashganini ko'rish mumkin. Bu qanday so'z?

2. II guruh: "Yosh iqtisodchilar".

AQSH da shunday mashhur gap bor : "O'limdan va yana bir narsadan qochib, qutulib bo'maydi". AQSHda yana nimadan qochib bo'lmaydi?

3. III guruh: "Yosh iste'molchi". Mahmud Qoshg'aryning "Devonu lug'atit turk" asarida bir masal bor. Insonlarda shunday munosabat shakllangan. Bir nom bilan ataluvchi arqon mavjud. Arqonni bir uchidagi kishini arslonga, ikkinchi uchidagi insonni sichqonga qiyoslashadi.

Garchand sherdek bo'lsangiz ham arqonning bu tomoniga o'tib qolgudek bo'lsangiz, doimiy qo'rquv, hadik sizni sichqonga aylantirib qo'yadi. Savol: arqonning nomi nima?

4. IV guruh: “Yosh menejerlar”. Sohibquron Amir Temurning harbiy yurishlarda Saroy Mulk xonim ko'pincha birga yurgan. Tarixiy manbalarning yakdillik bilan faol qatnashgan Amir Temur Saroy Mulk xonimga oshkora bo'ysunmasa-da, biroq uning oqilona maslahatlariga o'zida qandaydir ehtiyoj sezib turgan. Naql qilishlaricha, Amir Temur Eronga qarshi yurish boshlaganda, Isfahonning qamali ko'pga cho'zilib, qo'shinni ozuqa bilan ta'minlashga mablag' yetishmay qoladi. Nihoyat, Amir Temur Samarqandga chopar yo'llab, Saroy Mulk xonimga maktub jo'natdi. Maktub (qisqa bo'lib) mazmunidan ogoh bo'lgach, maktubning orqa tomoniga “Ulug' amir, zaringiz tugagan bo'lsa, siyosatingiz ham tugadimi?” deb yozadi va uni choparga tutqazadi. Amir Temur bunga javoban qanday ish tutadi?

Mamlakatning ravnaq topishi, gullab yashnashi, xalqning farovon hayot kechirishi esa uning ma'naviyatiga ham bog'liq. Xalqimiz doimo ma'naviy jasorat hissi bilan yashagan va bu ulug' tuyg'u uning hayotida yillar, asrlar o'tgani sayin tobora kuchayib, yuksalib bormoqda. Chunki xalq ma'naviyati shunday bir ummondirki, har qaysi avlod undan kuch-qudrat va ilhom olib, o'zining naqadar ulkan ishlarga qodir ekanini namoyon etadi.

II. O'tilgan mavzuni takrorlash.

“Takrorlash uchun savol va topshiriqlar” mavzusi yuzasidan berilgan uyga vazifalari tekshirib baholanadi. “Assisement” usulidan foydalanib o'tilgan mavzu baholanadi, baholari izohlab beriladi. O'quvchilarga quyidagi savollar bilan murojaat qilinadi:

1.Iste'mol tovarlari qanday maqsadda ishlatiladi? a) Dastgohlar ishlab chiqarish; b) Boshqa mahsulotlar ishlab chiqarish va qayta ishlab chiqarish; c) Aholi uy xo'jaliklari ehtiyojlarini qondirish; d) Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish;	3.Bozor qatnashchilarini yozing.
2.Birinchi qog'oz pullar qayerda va nechanchi yili zarb qilingan?	4. карикатурани изохланг:

--	--

3. Yangi dars mavzusini yoritish;

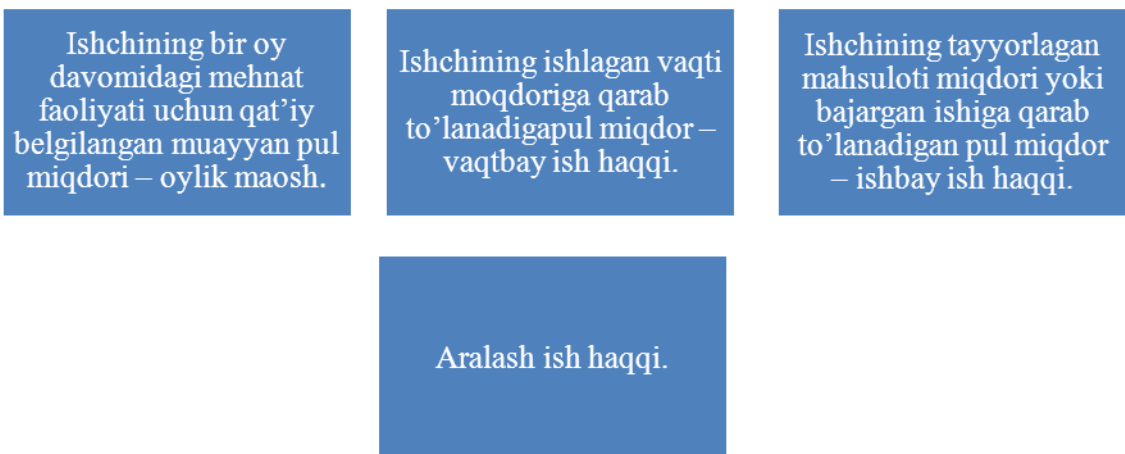
Iste'molchilarning daromad manbalari.

Kishining ma'lum vaqt davomida (bir oyda yoki bir yilda) ishlab topgan va qo'lga kiritgan barcha moddiy hamda pul tushumlari daromad deb ataladi. Daromad bevosita mehnat yoki biror mulk (boylik)ni ishlatish evaziga hosil qilinadigan turi haqida to'xtalamiz. Ish haqi mehnat evaziga olinadigan daromad bo'lib, u iste'molchilar daromadlarining asosiy qismini tashkil qiladi.

Daromad – kishi (oila)ning ma'lum vaqt davomida ishlab topgan va qo'lga kiritgan barcha moddiy hamda pul tushumlari.

Oila budjeti – oilaning ma'lum davrdagi daromad manbalari va harajatlari keltirilgan moliyaviy rejasi

- Ish haqining quydagi turlari bo'lishi mumkin

Davlat tashkilotlarida ishlovchilar, asosan, oylik maosh ko'rinishidagi ish haqi oladilar. Zavod va fabrikalarning ishchilariga ko'pincha ishbay ish haqi belgilanadi. O'qituvchilar, odatda o'tgan darslari uchun vaqtbay ish haqi olishadi. Shuningdek, ba'zi korxona va tashkilotlarda aralash ko'rinishida ish haqi belgilanadi, ya'ni ishchilarga qat'iy oylik maosh tayinlanishi bilan bir qatorda, bajarilgan ish hajmiga bog'liq ravishda qo'shimcha ishbay ish haqi ham beriladi.

Oila daromadlari har doim ham pul ko'rinishida bo'lavermaydi. Masalan, oila o'z tomorqasida sabzavot ekinlari yetishtirib, iste'mol qilishadi. Bu bilan ular to'g'ridan to'g'ri ne'mat ko'rinishidagi daromadni o'zlashtirishyapti.

Har bir ishlovchi butun ish faoliyati davomida ish haqining bir qismini pensiya jamg'armasiga o'tkazib boradi. Vaqt o'tishi bilan ishlovchi qarib ishlashga layoqatsiz bo'lib qolgan paytida unga ana shu jamg'arma hisobidan qarilik nafaqasi – har oyda ma'lum miqdorda pul berib turiladi. Stipendiya talabalarga o'qish davrida, nafaqalar esa ishsizlik, kasallik yoki boshqa sabablarga ko'ra vaqtincha ishlay olmaydigan kishilarga, ko'p bolali yoki ta'minlangan oilalarga davlat va korxonalar tomonidan beriladigan yordam pulidir. Uy xo'jaliklarining daromadini ish

haqidan tashqari nafaqa, stipendiya, ishsizlik yoki kam ta'minlanganlik nafaqasi kabi boshqa daromadlar tashkil qiladi. Davlat tomonidan berilgan yordam pullari boshqacha ijtimoiy transfertlar deb ham ataladi.

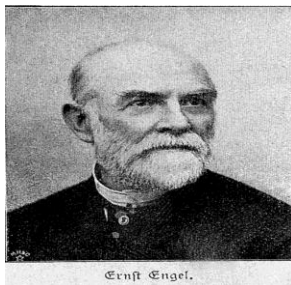
Oila xarajatlari. Oilaning quyidagi turdagi xarajatlari bo'lishi mumkin:

Oziq-ovqat mahsulotlarini sotib olish;	transport xarajatlari;
kiyim-kechak va oyoq kiyimlarini sotib olish;	daromad solig'i, mulk solig'i va boshqa soliq hamda majburiy to'lovlar;
Uy joydan foydalanganlik uchun to'lovlar;	davolanish xarajatlari
Gaz, elektr energiyasi, ko'mir, o'tin va boshqa yonilg'ilarni sotib olish;	ta'lim va kasb hunar o'rganish xarajatlari;
Uy-ro'zg'or buyumlarini xarid qilish;	uy-joy sotib olish yoki qurish xarajatlari;
Uy-ro'zg'ordagi maishiy xizmatlar uchun to'lovlar;	avtomobil, qimmatbaho johozlar va buyumlar sotib olish;
Shaxsiy ehtiyoj buyumlari va xizmatlar uchun xarajatlar;	qimmatbaho qog'o'zlar sotib olish;
Avtomobildan foydalanish xarajatlari;	to'y va har xil marosimlarni o'tkazish xarajatlari;
Madaniy hordiq, sayohat va dam olish xarajatlari;	

Iste'mol xarajatlarini ikki turga bo'lish mumkin: majburiy xarajatlar va erkin xarajatlar.

Majburiy xarajatlar – kundalik turmushda ularsiz yashab bo'lmaydigan birlamchi xarajatlar.

Unga oziq-ovqat mahsulotlari, maishiy xizmat, kiyim-kechak va transportga ketgan xarajatlar kiradi. Uni boshqacha, iste'mol savati deb ham atashadi. Qolgan xarajatlar – erkin xarajatlar sirasiga kiradi. Agar odamning yoki oilaning daromadi majburiy xarajatlardan ortmasa, uning erkin xarajatlariga mablag'i qolmaydi. Oilaning daromadlari qancha ko'p bo'lsa, uning shuncha

oz nemis iqtisodchisi Ernest Engel fanga kiritgan.

Majburiy xarajatlar-kundalik turmushda ularsiz yashab bo'lmaydigan birlamchi xarajatlar. Erkin xarajatlar-qondirilishi birlamchi bo'lmagan ehtiyojlar uchun xarajatlar. Nemis iqtisodchi olimi Ernest Engelning ko'p yillik izlanishlari oila daromadining oshishi bilan oilaning xarajatlari tarkibi o'zgaradi, degan xulosaga olib keldi. Oila daromadlari miqdori oshganda jami xarajatlarga nisbatan oziq-ovqatga sarflanadigan xarajatlarning salmog'i kamayadi, kiyim-

kechak, uy-joy va energiya manbalariga sarflaydigan xarajatlar salmog'i esa o'zgarishsiz qoladi, madaniy va nomoddiy xarajatlar salmog'I esa ortib boradi.

Iste'molchilarning birlamchi-qondirilishi majburiy bo'lgan va ikkilamchi-qondirilishi erkin bo'lgan xarajatlari mavjud. "SWOT" metodi orqali mavzu batafsil tushuntiriladi. Daromad va xarajatning

S (kuchli)		W (kuchsiz)	
- ehtiyojlarni , maksimal naf olishga intiladi - sotib olish yoki olmaslikni mustaqil hal qiladi. - o'zini tejamli, ratsional tutishga harakat qiladi. - Jamiyat rivojlanadi		- Rejalashtilmasa ishlatib yuborish mumkin - Qarzga kirib ketiladi	
O (imkoniyati)		T (tahdid)	
- Barcha orzu-istaklarga erishiladi - Davolanish - Dam olish - Jamg'arish		- Kamomad - Pul ko'payib man-manlik - Inflatsiya	

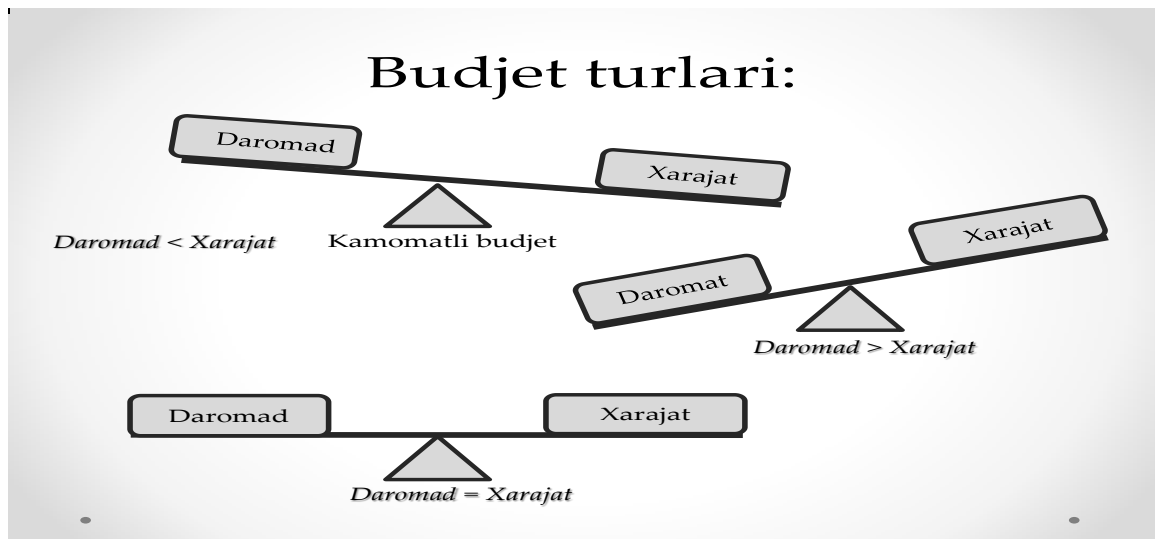
Oilaning daromad turlari.	So'mda.	Oilaning xarajat turlari.	So'mda.
1. Otaning ish haqi 2. Onaning maoshi 3. Ijara haqi 4. Boboning nafaqasi 5. Buvining nafaqasi 6. Omonat foizi		Oziq- ovqat mahsulotlari Kiyim-kechak Transport xarajatlari Uy-joy uchun to'lov Maishiy xizmat uchun to'lov Uy-ro'zg'or mollari Madaniy hordiq Soliqlar Boshqa xarajatlar	
Jami:		Jami:	

Yuqoridagi rasmda tasvirlangan oila kishidan iborat bo'lib, ular ko'p qavatli uyda yashashadi. Ota bankda menejer bo'lib ishlaydi, so'm oylik ish haqi oladi. Ona o'qituvchi, so'm maosh oladi. Bobo va buvi har oyda so'mdan qarilik nafaqasini olishadi. Oilaga tegishli do'kon bo'lib u qo'shniga ijaraga berilgan. Har oyda so'm ijara haqi sifatida daromad olinadi. Shuningdek, oila 1000000 so'm mablag'ini bankka yillik foiz stavkasi 18% bo'lgan omonat sifatida qo'ygan.

Faollashtiruvchi savol va topshiriqlar.

- Rasm tagida keltirilgan matnda tushirib qoldirilgan sonlarni taxminan aniqlab, oilaning bir oylik daromadlarini yuqoridagi jadvalning chap tomoniga yozing va jami miqdorini hisoblang.
- Sizningcha bu oilaning bir oy davomida qanday xarajat turlari bo'lishi mumkin? Ularning necha so'mligini jadvalning o'ng tomoniga yozib chiqing. Lozim bo'lsa, boshqa xarajat turlarini ham yozib, bir oylik jami xarajatlar miqdorini aniqlang. Hosil bo'lgan jadval oila budjeti deb ataladi. Har bir oila shunday moliyaviy rejani – budjetni tuzib, uning kelgusi davrdagi faoliyatini, kutilayotgan daromadlariga qarab harajatlarni amalga oshirsa, maqsadga muvofiq bo'ladi.

3. Oilaning bir oylik budjetidagi jami daromadlari va jami xarajatlari miqdorini o'zaro taqqoslang. Ular har doim ham teng bo'laveradimi?
4. Jami daromadlar rejalashtirilayotgan jami xarajatlardan kam bo'lsa nima qilish kerak? Aksincha bo'lishi ham mumkinmi?

5. Darsga yakun yasash va baholash.

O'quvchilar e'tibori "Buni yodda tuting" bandidagi jumlalarga qaratiladi. Darsda faol qatnashgan o'quvchilar baholanadi.

6. Uyga vazifa.

1. "Bilimingizni sinab ko'ring!" bandidagi 3—6-savollar.
2. "Qadriyatlar" bandidagi xalqimizning "Daromadga qarab buromad" degan maqolini qanday tushunasiz?
3. "Topshiriq" Engel qonunining mohiyatini hayotiy misollar yordamida tushuntirib bering. Moddiy va nomoddiy xarajatlar salmog'i ortib borishini izohlab berishga harakat qiling.

Igiliz tili fani o'qituvchisi P.Rustamova

Subject: English

Teacher : Rustamova Pokiza

Grade: 6"V"

Date:

The theme of the lesson: Unit 4 Lesson 3 Do you want to be healthy?

Aims:

1The practical aim of the lesson: to present and practice the modal verb "should "

2.Educational aims :to provide useful information about healthy food; to practice talking about healthy and unhealthy life styles.

3.Developing aims: to help the students to improve their speaking skill and to develop pupils' translation skills

4. Bringing-up aims: to enable the students to work in groups and in pairs to teach pupils to respect each other

The method of the lesson: Communicative Language Teaching
Direct Method (question-answer, filling gaps)
Audio-Lingual Method (flashcards, listening)
Deductive Method

The Type of the Lesson: Interactive

Visual aids: blackboard, textbook, cards, handouts, Power Point presentation

Technical equipments: a laptop, projector

New Vocabulary of the lesson: vocabulary related to the topic-fats, milk products, minerals, vitamins, energy, skin, bone, overweight, toothache

Time: 45 minutes

The block scheme of the lesson

№	The procedure of the lesson:	Time
1	The organizational moment of the lesson Checking up homework	7 minutes
2	Explaining new theme	15 minutes
3	Consolidation	18 minutes
4	Conclusion Assessment	3 minutes
6	Giving homework	2 minutes

Procedure of the whole lesson.

1The beginning of the lesson: 7minutes

a) Organizational part: Good morning, my dear pupils! I am very glad to see you. Today we have an unusual lesson. And we are glad to welcome our guests.

b) listening to the report of the man on duty;

c) checking the homework:

For checking I'll use a self –checking method: "Let's check your homework. Sabina, Samandar and Aziza come to the blackboard . Look at this table and you should write the words in the correct column."....."Thank you, ..."Now look at the blackboard, there are pieces of the dialogue, that are in mess. Alohon, have you done your homework? Please come to the blackboard and put them in order"....." So have you checked your homework?Thank you"

2.The Main Part of the Lesson:

In this part of the lesson new lesson's theme is announced to the class and written on the blackboard.

Teacher: Pupils, open your exercise books and write today's date and day. Today we are going to speak about health . But first let me introduce you the new lexical material which we'll use during the lesson .(slide2)

Time: 3minutes

Activity1a: Warming up

Objective: to practice talking about food

Time: 2minutes

Interaction: pair work

Aids: Slide-Power Point 3 "I have for breakfast. What about you?"

Procedure: A teacher starts telling about herself as an e.g. on the slide with one of her pupil , then asks pupils work in pairs.

Activity1b

Objective: to practice writing; to teach pupils to differentiate between different types of food

Time:3minutes

Interaction: group work

Aids: A board with the table on it , flash cards

Procedure: A teacher asks pupils to look and write the words for different food in the right column.

Activity2a: Read and say . Does "should" mean can/must/like?

Objective: to practice reading for main information; to focus on should and introducing it.

Time:7minutes

Interaction: The whole class work

Aids: the book, the tape, the board

Procedure: Pupils listen and read the text , then answer the question

In this activity pupils find rules of should/shouldn't by brain storming.

Teacher: "Have you guessed the meaning of word should?"

Pupils:"Yes , it means giving some advice "....

T:" And what about shouldn't ?".....

"Yes it means that you'd better not to do this ."

3.Consolidation of the new theme

Activity2b

Objective: to read for detailed information

Time:5minutes

Interaction: The whole class work

Aids: the book, Slide-Power Point sentences with should and shouldn't

Procedure: Pupils read the text again , think and answer the questions

Activity3: Chain drill

Objective: to practice using "should" in sentences

Time:5minutes

Interaction : Pair work

Aids: Slide- Power Point, a ball

Procedure: This is not an ordinary chain drill activity . Here a ball is used. Each pupil must make a sentence with "should" using words from the slide

Activity4: Listen and match

Objective: to practice listening for specific information

Time: 5 minutes

Interaction : Individual work

Aids: the tape and handouts

Procedure: First I'll distribute handouts .and after that pupils should listen the information. Then they will work with their handouts.

Activity5

Objective: to anchor the new words

Time: 3minutes

Interaction: The whole class work

Aids: Slide-Power Point

Procedure: In this activity pupils will associate the vocabulary of the theme with figures and colours . After that they should explain their choice

4.Conclusion and assessment (3 minutes)

Teacher asks pupils some questions about the new theme.

5. The end of the lesson. (2 minutes)

Giving homework

Now we have done a lot of work. You are very nice. You were great. Let's applaud each other. Now the lesson is over. Thank you for a good work. You may be free.

Igiliz tili fani o'qituvchisi D.Sharipova

Lesson Plan

Date:

Theme: Unit 5. Nature is beautiful. Lesson 2. My favourite season is...

Aims:

Educational:

-to practice vocabulary and structures,(seasons and actions)

Developing:

-to enable pupils to ask, talk, write and interview about seasons

Socio-cultural:

-to raise awareness of the use of adverbs of frequency:

-to raise awareness of the word order in English.

Learning outcomes: By the end of the lesson, pupils will be able to:

- use the vocabulary and structures they learnt on the theme of seasons;
- interview about seasons;
- use the adverbs of frequency.

Vocabulary and structure: Revision of the words and phrases on the theme of weather.

Required equipment: Pupil's book, Workbook, the DVD, handouts.

Activity 1. Listen and sing. 5 min

Objective: to warm up

Play the DVD. Ask the pupils to listen to the song and sing together with the DVD.

Activity 2 Revise previous lesson with figures. 5 min

Match the words with figures.

Rainy, cloudy, hot, always, often.

Activity 3 Play "Interview" 10 min

Objectives: to revise the questions and answers, to provide an opportunity to express own sentences.

Ask the pupils to watch the DVD with the children playing "Interview" activity.

Devide the pupils into two groups. First group ask the second group questions which they have listened on the DVD. And second group should answer the questions.

Activity 3a. Find the words in the wordlist. 5 min

Objective: to introduce the new vocabulary

Write the new words on the blackboard. And introduce the new words.

Ask the pupils to repeat the new words after teacher.

Ask the pupils to close their eyes and repeat after teacher.

Erase one word and ask which word is missing.

Erase two another words and ask the pupils which words are missing.

Activity 3b. Read and translate. 5 min

Ask the pupils to read and translate the sentences in the Pupil's book.

Activity 4a. Read and complete the sentences. 5 min

Objective: to consolidate the adverbs of frequency

Ask the pupils to open their Workbooks at page 26 and look at activity4a. Explain that now they must complete the sentences with the words in the cloud as shown in the example. Tell them that their sentences must be logically correct.

The rain **often** pours in spring.

The snow **usually** falls in winter.

The snow **never** falls in summer

The sun **always** shines in summer.

The wind **sometimes** blows autumn.

Activity 4b. Work in groups. Play “Make sentences” 5min

Objectives: to consolidate the adverbs of frequency;

to practice making a correct word order;

to develop presentation skills.

Never, the rain, in summer., pours.

Sometimes, the wind, in autumn., blows

Always, the sun , in summer., shines

Never, the snow, in summer., falls

Usually, the snow, in winter., falls

Ask the pupils to make a sentence with the words which is given in their handouts. Ask the pupil to read and check their handouts.

Homework 5min

Ask the pupils to open their Workbooks at page 26 and look at the first activity. Explain that they must match the English sentences with their translations as shown in the example.

Then draw their attention to the text of the second activity. Explain that it is an example. Tell them that they must also write a similar text about their favourite season. Draw their attention to the arrow at the bottom of the page. It shows the pupils the page where they can write their text. So ask the pupils what page they must open. Ask them to open their Workbooks at page 29. When you make sure everybody has opened the correct page, ask them where they will write their text.

